

ร่าง นโยบายสาธารณะ ฉบับประชาชน

ร่วมจัดทำโดย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ภายใต้แผนงานพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

บรรณาธิการ อธิคม คุณาวุฒิ

ศิลปกรรม พงศ์เทพ อนุรัตน์

พิสูจน์อักษร สามพัน ลัคนาวิเชียร, ศิริบุญ วงษ์ชื่น

เรียงพิมพ์ สุวิทย์ สุดสมศรี

ประสานงานการผลิต ภาณุวัตร วงศ์ชัย

แยกสี ไฮเรส

พิมพ์ โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์

ผลิตโดย นิตยสาร a day weekly

บริษัท เดย์ โปเอทส์ จำกัด

เลขที่ 3 ซอยเจริญมิตร ถนนสุขุมวิท 63

แขวงวัฒนาเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์ 0-381-4200 โทรสาร 0-2381-4248-9

อีเมล adayweekly@daypoets.com

เว็บไซต์ www.daypoets.com

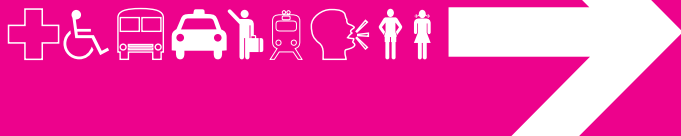

ร่างนโยบายสาธารณะ
ฉบับประชาชน

บางที ที่อาจจะเป็น
แผนพัฒนา
ฉบับประชาชน

การปฏิรูประบบราชการในครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองหลายครั้งในรอบ 100 ปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลต่อการวางรากฐานสำคัญของประเทศทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม มีทั้งส่วนที่เป็นศักยภาพและส่วนที่เป็นข้อจำกัดอันเป็นมรดกสืบมาจนปัจจุบัน

นอกจากนั้น การพัฒนาของภาครัฐภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 9 และการต่อสู้ดิ้นรนของภาคธุรกิจน้อยใหญ่ ก็มีส่วนอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนประเทศและสังคมไทยให้ก้าวมายืนอยู่ท่ามกลางกระแสโลก อย่างที่เห็นในวันนี้

อย่างที่เห็นในวันนี้คืออะไรบ้าง...คือการกระจุกตัวของอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ อำนาจต่อรองทางสังคมและการเมืองไว้ที่คนบนส่วนยอดพีระมิดเพียงหยิบมือเดียว แผนพัฒนาเศรษฐกิจที่เพิ่งเติมคำว่า ‘สังคม’ ลงไปเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา เป็นการกำหนดทิศทางประเทศโดยผู้มีอำนาจตามกลไกรัฐ ชีตเส้นให้องคาพยพส่วนอื่นๆ ของสังคมต้องเดินตาม

ผลที่ตามมาก็คือ แม้จะประเมินโดยใช้ตัวเลขทางเศรษฐกิจเป็นบรรทัดฐาน เรายังพบว่าทรัพยากรของประเทศซึ่งควรเป็นสมบัติร่วมกันของทุกคนในประเทศ กลับถูกดูดกลืนออกไปจากชุมชนหนึ่ง เพื่อไปหล่อเลี้ยงคนอีกกลุ่มหนึ่ง การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม บวกเข้ากับการกำหนดกติกาที่ไม่เอื้อให้คนทุกกลุ่มมีสิทธิดูแลและเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม

ยิ่งกว่านั้น ครั้นลองใช้มาตรฐานการมีชีวิตอย่างมีความสุข เป็นบรรทัดฐาน เราก็ยิ่งพบว่าช่วงห่างระหว่างรายได้คนรวยกับ คนจนที่กว้างเกินจะเสียดยา กลายเป็นมูลเหตุลำดับต้นๆ ที่ ทำให้ผู้คนต่างกลุ่มสังกัด ต่างวิถีชีวิต และต่างผลประโยชน์ ต่างก็ ช่วงชิงสถานะความเป็นผู้ได้เปรียบ กระทั่งมองไม่เห็นความ จำเป็นในการโอบอุ้มดูแลกันและกัน

อย่างไรก็ตาม พัฒนาการของระบบการเมืองในยุคของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้สร้างมิติแห่ง การแข่งขันทางนโยบายอย่างเข้มข้นระหว่างพรรคการเมือง ซึ่ง ส่งผลให้นโยบายของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาล และแผนยุทธ- ศาสตร์การพัฒนาทั้งในระดับประเด็นและระดับพื้นที่ มีบทบาท ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงประเทศมากยิ่งขึ้น

อะไรคือ ‘ประเด็นสาธารณะ’ ที่มีความสำคัญต่อการสร้าง รากฐานที่ดีของประเทศในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่ต้องกรการ การ ร่วมคิด ร่วมแสดงทัศนะ และร่วมแสดงความมุ่งมั่นอย่าง กว้างขวางและลุ่มลึก เพื่อเป็นเครื่องมือของสังคมในการกำหนด วิสัยทัศน์ร่วมกัน และเป็นทิศทางที่ช่วยให้ทุกภาคส่วนได้นำไป พิจารณาไตร่ตรอง

นี่จึงเป็นที่มาของ ‘เวทีนโยบายสาธารณะ สร้างรากฐาน ที่ดีเพื่ออนาคตประเทศไทย’ ที่มีขึ้นในวันที่ 18 มีนาคม 2548 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญสองประการ หนึ่งคือ เพื่อร่วมกำหนด ประเด็นสาธารณะที่มีความสำคัญต่อการสร้างรากฐานที่ดีของ ประเทศในอนาคต ส่วนอีกประการหนึ่ง เพื่อถักทอเชื่อมโยง เครือข่ายนักคิด ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา สื่อมวลชน นักวิชาการ

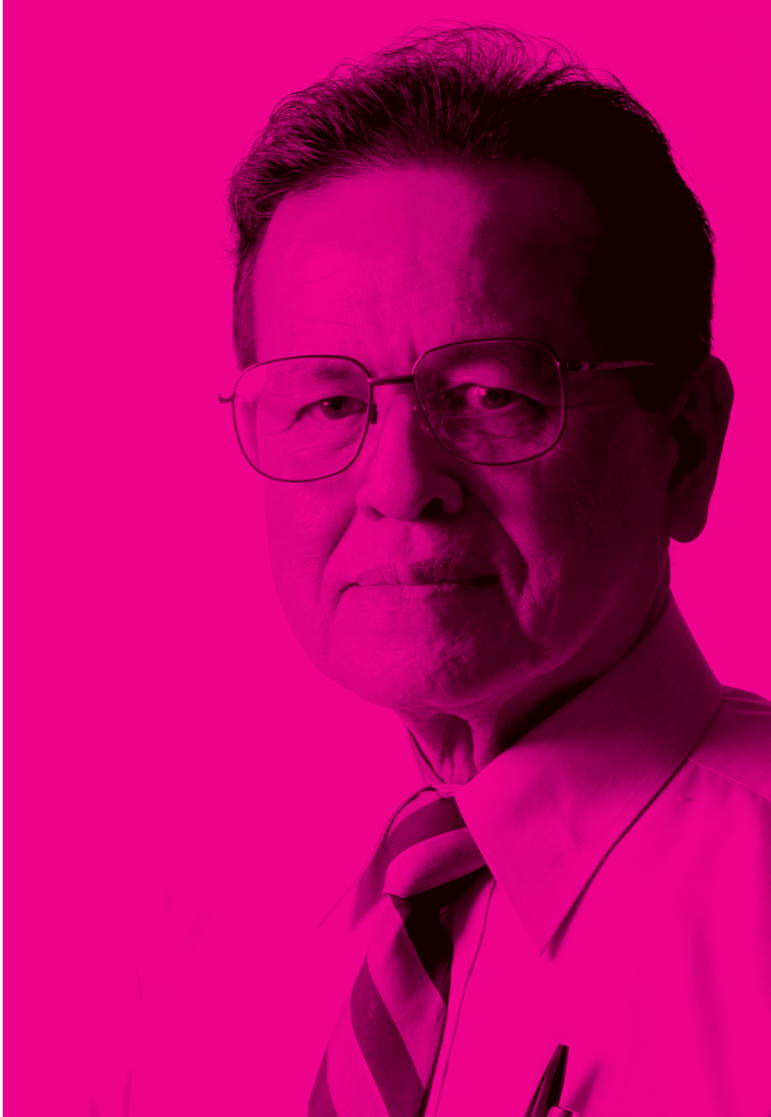
ประชาคม และผู้นำทางการเมืองรุ่นใหม่

ข้อควรสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ นอกจากเวทีแห่งนี้จะเป็นการเปิดเวทีรับฟังข้อเสนอจากผู้คนหลากหลายกลุ่มสังกัดในสังคม ไม่ใช่เพียงเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการร่วมกันวางรากฐานที่ดีให้ประเทศใหม่หมด โดยผ่านการระดมมันสมอง สังเคราะห์ข้อมูล และเรียกร้องให้มีการทำวิจัยอย่างเข้มข้นต่อไปในอนาคต

สิ่งที่ควรคาดหวังเพิ่มจากเวทีสาธารณะครั้งนี้ก็คือท่ามกลางโครงสร้างสังคมสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน เกินกว่าที่จะรอดคอยคาดหวังเอาจากอำนาจสั่งการเบื้องบน นี่อาจเป็นปรากฏการณ์สำคัญอีกครั้งหนึ่งที่ผู้คนจากทั่วสารทิศ ร่วมมือกันสร้างกระบวนการ self - organization ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

พูดอีกอย่างหนึ่ง - เวทีสาธารณะครั้งนี้คือรูปธรรมของการก่อตัวทางปัญญาจากผู้คนที่เป็พื้นฐานรากของสังคม โดยมีได้อัอนวอนหรือรอคอยใครให้ลงมาช่วยจัดการเหมือนความเคยชินทางประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา...

yw

ศ.นพ.ประเวศ วะสี
'เวลาที่ไม่ใช่การอ่อนน้อม'

การวางรากฐานการพัฒนาประเทศตลอดห้วงระยะเวลา
กว่า 100 ปีที่ผ่านมา มีกฎกำกับควบคุมอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ
และกลไกของระบบราชการ โดยกำหนดบทบาทให้ประชาชน
เป็นเพียงผู้รับสนองนโยบายและผลพวงจากการตัดสินใจ

แม้ทิศทางการพัฒนาดังกล่าวจะไม่ได้วางอยู่บนความ-
ประสงค์ร้ายต่อบ้านเมือง หากการมุ่งหมายเพียงเพิ่มพูนทุน
เงินตราโดยละลายทุนทางสังคมด้านอื่น กลับยิ่งถ่างช่องว่าง
สร้างความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมให้กับผู้คนในประเทศชาติ
อย่างมหาศาล

เวทีนโยบายสาธารณะ เรื่อง ‘การสร้างรากฐานที่ดี
เพื่ออนาคตประเทศไทย’ คือก้าวสำคัญอีกก้าวหนึ่งที่ต้องการ
จะพลิกต้นแนวทางการพัฒนาจากรากฐานล่างให้ถูกหนุนส่งขึ้นมา
เป็นกระแสใหม่ โดยมี ศ.นพ.ประเวศ วะสี เป็นแม่ทัพใหญ่
ในการขับเคลื่อน

ถ้อยคำเน้นย้ำที่ว่า เวทีสาธารณะแห่งนี้ไม่ใช่อันชวน
ขอต่อรองกับอำนาจรัฐ แต่ต้องการเปิดพื้นที่ให้ประชาชน
ส่วนใหญ่ของประเทศได้มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็น
สาธารณะร่วมกัน คือการแสดงออกอย่างชัดเจนว่านับต่อ
จากนี้ ประชาชนต้องการเป็นผู้กำหนดชะตากรรมของตนเอง

...เพราะถึงแม้ความวุ่นวายในการเชื่อมโยงประสาน
ผู้คนภายใต้สังคมแบบประชาธิปไตยอาจทำให้เกิดความโกลาหล
กันบ้างในเบื้องต้น แต่เมื่อกระบวนการระดมองค์ความรู้
ถูกเพาะบ่มจนสุกงอม นั้นจะนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่สมดุล
และยั่งยืนอย่างแท้จริง

อาจารย์มองภาพการเมืองโดยรวมในปัจจุบัน ซึ่งเป็น การเมืองที่ต่อสู้กันด้วยนโยบายอย่างไรบ้าง

การเมืองเชิงนโยบายด้านหนึ่งมันก็เป็นด้านที่ดี เพราะเมื่อก่อนนี้พรรคการเมืองทำนโยบายเองไม่ได้ ต้องอาศัยข้าราชการทำให้ แต่พรรคไทยรักไทยเขาเข้ามาด้วยนโยบายของเขาเอง และนโยบายหลายอย่างก็ไปจับจิตจับใจผู้คนจนกระทั่งได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งแนวโน้มมันก็ดี ถ้าเราหาเสียงด้วยนโยบายและคนเลือกก็เลือกเพราะนโยบาย ต่อไปพรรคการเมืองก็ต้องแข่งกันทำนโยบายที่ดี

แต่ในอีกด้าน เรื่องตัวนโยบายที่ผมดู มันยังเป็นการรักษาตามอาการ เป็นเรื่อง ๆ ไป ความจริงมันควรจะเข้าไปในเรื่องที่เป็นพื้นฐาน ว่าอนาคตที่ดีมันต้องมีรายละเอียดที่จะสร้างขึ้นมายังไง ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมาก เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่มีปัญหาเชิงโครงสร้างมานานเป็นร้อย ๆ ปี เราเป็นสังคมอำนาจ โครงสร้างทางดิ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีอำนาจที่เรียกว่านาย กับผู้ไม่มีอำนาจที่เรียกว่าไพร่ มันมีการสะสมปัญหาเยอะ ต้องแก้ที่โครงสร้าง

ซึ่งอะไรที่เป็นโครงสร้างมันแก้ได้ยากลำบาก แล้วเรายังขาดศีลธรรมพื้นฐาน คือการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะคนเล็กคนน้อย คนยากคนจน สังคมที่ขาดศีลธรรมพื้นฐานตัวนี้มันเดินไม่ได้ การจะเป็นประชาธิปไตยมันขึ้นอยู่กับว่าเราเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าพื้นฐานกันหรือเปล่า หรือรู้จักเพียงกลมกลมกลองกันแค่นั้น ประชาธิปไตยเบื่องลึกลงอยู่ที่ศีลธรรม เรื่องความเป็นธรรมทางสังคม

ผมถึงพูดอยู่เรื่องหนึ่งว่า รัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นรัฐบาลที่มีอำนาจมาก มีพลังมากกว่ารัฐบาลใดๆ ฉะนั้นควรจะทำเรื่องที่ตามปกติทำไม่ได้ เช่นเรื่องความเป็นธรรมทางสังคม เรื่องทิศทางการพัฒนาที่ถูกต้อง เพราะถ้าทิศทางยังเป็นอย่างนี้ มันแก้ความยากจนไม่ได้

จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงจะต้องเริ่มที่นโยบายเป็นอันดับแรก?

คือเราไปนึกว่านโยบายสาธารณะรัฐบาลเป็นผู้กำหนดเท่านั้น และเมื่อรัฐบาลทำไม่ถูกไม่ตรง เราก็เลยบอกว่าไม่รู้จะทำยังไง ที่จริงมันต้องเป็นกระบวนการที่ร่วมกัน นักวิชาการ สังคม สื่อมวลชน ใครต่อใครเข้ามาร่วมกันเยอะๆ แล้วมันถึงจะเคลื่อนได้

อย่างเรื่องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องยากที่สุด การที่อยู่ดีๆ จะมาเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับหรือคิดจะปฏิรูปการเมืองมันเป็นเรื่องยากมาก ถ้าไม่ฆ่ากัน ทำไม่ได้ แต่มันก็ทำได้ด้วยการเคลื่อนทางสาธารณะ เพราะฉะนั้นการเคลื่อนของสาธารณะจึงเป็นเรื่องสำคัญ

จริง ๆ เราก็อยากเห็นรัฐบาลเข้ามาเป็นภาคีมีส่วนร่วมในนี้ด้วย เราถึงพยายามเชิญทุกพรรคการเมืองมาร่วม แต่เขาก็อาจจะกลัวๆ ว่าเป็นเวทีที่มาด่าทออะไรกัน แต่เราก็เห็นแล้วว่าไม่ใช่ เพราะการไปด่าว่าอะไรกันมันเป็นเรื่องที่ดีขึ้นมา มันไม่นำไปสู่ปัญหาเล็กๆ ที่ฟังแล้วไปใคร่ครวญไปคิด เราอยากเห็นเวทีอย่างนี้คนจะได้ไม่กลัวที่จะนำเอาความรู้มาสู่การเรียนรู้ร่วมกัน

“เราไปนึกว่านโยบายสาธารณะรัฐบาล เป็นผู้กำหนดเท่านั้น และเมื่อรัฐบาลทำไม่ถูก ไม่ตรง เราก็เลยบอกว่าไม่รัฐฯทำยังงี้ ก็จริง มันต้องเป็นกระบวนการที่ร่วมกัน นักวิชาการ สังคม สื่อมวลชน ใครต่อใครเข้ามา ร่วมกันเยอะๆ แล้วมันถึงจะคลื่อนไปได้”

40 กว่าปีที่ผ่านมามีกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 8-9 ฉบับ นโยบายสาธารณะตัวนี้มันส่งผลกระทบยังไงต่อสังคมบ้าง

แผนฯที่ว่านี้ข้าราชการเป็นคนทำ แล้วนักการเมืองก็มาอาศัยข้าราชการอีกที ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าตั้งแต่แผนฯ 1 จนกระทั่งถึงแผนฯ 7 จะเป็นแผนที่เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจทั้งนั้น เอาเงินเป็นตัวตั้ง ซึ่งคนทำก็คงทำด้วยเจตนาดี แต่มันเป็นทิศทางที่ในด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดการทำลายเยอะ คือไปเอาทุนที่เป็นของสาธารณะมาเปลี่ยนเป็นเงิน ทั้งทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนเรื่องคน เปลี่ยนมาเป็นเงินของคนส่วนน้อย ทั้งที่ถ้ามันเป็นทุนที่อยู่ในรูปอื่นมันจะเป็นประโยชน์ต่อคนทั้งหมด

แล้วเงินมันขโมยง่าย แป๊บเดียวก็ไปแล้ว แต่ถ้าทุนอย่างอื่นมันขโมยยาก ซ้ำพอไปเปลี่ยนให้มันเป็นเงิน มันก็ทำให้ฐานะของคนแตกต่างกันเยอะ พวกรวยก็รวยเป็นร้อยพันหมื่นล้าน คนจนก็จน...ช่องว่างมันห่างกันเยอะ ทำให้นำไปสู่ความไม่เป็นธรรม

ทางสังคม คนมีเงินหมื่นล้านนั่งเครื่องบินเห็นที่ดินสวยเขียว พักหน้าทีเดียวลูกน้องก็ไปจัดการมาให้ ขณะที่คนจนไม่มีแม้แต่ที่ทำกิน ไม่มีอำนาจอะไรเลย อำนาจการเข้าถึง การใช้ทรัพยากร ต่างๆ มันแตกต่างกันเยอะ แล้วขณะที่มันขาดความเป็นธรรม อะไรต่างๆ เรายังไปดันเศรษฐกิจให้มันโต ความไม่เป็นธรรม เหล่านี้มันก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นไปอีก ต้องระวัง

เราจึงไม่เห็นด้วยกับการใช้จีดีพีในการพัฒนา มันน่าจะเป็น ดัชนีอื่นที่บอกอะไรมากกว่านี้ อย่างเช่นจีดีเอช เอช (H) ตัวนี้ หมายถึงแฮปปี้เนส ซึ่งมันจะไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง มากกว่า เช่นเศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวดี สังคมดี มีความเป็นธรรมทางสังคม สิ่งแวดล้อมดี มันบอกการพัฒนาอย่าง บูรณาการมากกว่า และถ้ายังใช้จีดีพีในการวัดมาก การพัฒนาก็จะยิ่งเสียสมดุลมากขึ้น เพราะมันเหมือนลูกโป่งลูกเดียวแต่เราอยากให้มันพองออกไปเรื่อยๆ ไข่ตัวอื่นมันก็ต้องแพลง สังคม ก็อ่อนแอลง วัฒนธรรมก็อ่อนแอลง

ในภาพรวมแล้วตรงนี้ที่อาจารย์พูดถึงมันเชื่อมโยงหรืออยู่ใน ส่วนไหนของสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา

สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา มุมที่หนึ่งคือการสร้างความรู้ สองคือการเคลื่อนไหวทางสังคม และสามคืออำนาจรัฐ แค่อันใด อันหนึ่งหรือสองอันมันทำไม่ได้ ถ้าเราไม่ใช้ความรู้ถึงมีอำนาจรัฐ ก็เปล่าประโยชน์ หรือสังคมจะเคลื่อนไหวโดยไม่มีความรู้มันก็เคลื่อนไหว ไม่ค่อยได้มาก คือเคลื่อนไหวแล้วเพี้ยนไปทางอื่น

อย่างอดีตประธานาธิบดี บิล คลินตัน ของอเมริกา อยากจะเคลื่อนเรื่องปฏิรูประบบบริการสุขภาพ แก่ใช้สองอันคือ

ความรู้กับการเมือง ยังทำไม่สำเร็จ เพราะขาดการเคลื่อนไหวทางสังคม ขณะที่ฟิลิปปินส์ใช้สองอัน คือสังคมกับการเมืองเชื่อมกัน เพราะอาควิโนมาเป็นประธานาธิบดีด้วยการปฏิวัติประชาชน อาริโยก็เช่นเดียวกัน แต่แค่สองอันนี้ก็ยังไม่ได้ ต้องอาศัยความรู้ด้วย ฉะนั้นตัวกระบวนการที่เราทำ ตอนนี้อาจจะยังเป็นสองเส้าอยู่ แต่เราก็พยายามดึงให้มันเป็นสามเส้า ให้ทางฝ่ายการเมืองได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดเวทีนโยบายสาธารณะเรื่อง ‘การสร้างรากฐานที่ดีเพื่ออนาคตประเทศไทย’ มีความต้องการที่จะวางให้เป็นคอนเซ็ปต์ของนโยบายในอนาคตข้างหน้าหรือไม่

คือสังคมตอนนี้มันเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้าเยอะแยะเต็มไปหมดเลย แล้วทุกคนก็พยายามจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเหล่านี้ แต่มันไม่ได้มีการวางรากฐานที่ดีเอาไว้ เพราะถ้าทำให้รากฐานดี ฐานมันเข้มแข็ง มันก็จะไปได้ไกล สังคมจะเติบโตขึ้นไปสูงและมั่นคง

คำถามที่ว่ารากฐานที่ดีนั้นคืออะไร บางคนก็พูดว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง หรือบางคนบอกว่าคือจิตใจที่ดี บางคนพูดเรื่องชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ซึ่งก็เป็นเรื่องจริง เป็นรากฐานที่ดีของอนาคต บางคนก็พูดว่า คือตัวกระบวนการนโยบายสาธารณะนั่นเองแหละ เพราะมันเอาผู้คนต่างๆ เข้ามาร่วมกัน หมายถึงตัวกระบวนการเองก็เป็นเพราะมันเกิดขึ้นจนเป็นนิสัย มันก็คือรากฐานที่ดีอย่างหนึ่ง จริงๆ กระบวนการนโยบายสาธารณะมันก็คือประชาธิปไตย

แล้วจากตรงจุดนี้มันจะนำไปสู่อะไร หรือว่าการจัดเวที
สาธารณะจะเป็นเหมือนการสังสมรากฐานให้คนได้รับรู้
ไปเรื่อยๆ

มันจะเกิดขึ้นเอง อันนี้ต้องเข้าใจ เราอาจจะไม่คุ้นเคยกับ
สิ่งที่เรียกว่า Self - organization เพราะเรามักจะมองมันใน
รูปเดิม ว่าการที่อะไรจะเกิดต้องอาศัยอำนาจข้างบนสั่งให้มันเกิด
แต่ในสังคมที่สลับซับซ้อนอย่างปัจจุบัน วิธีการอย่างนี้มันจะ
ไม่ค่อยได้ผลหรือมีผลน้อย แต่ว่ามันจะเกิดจากการออร์แกนไนซ์
กันขึ้นมาเอง แล้วไปสู่ผล เวลามันเกิด มันจะบู๊บบี้เลย บอกไม่ได้
ว่าจะเกิดเมื่อไหร่ เขาเรียกว่าเป็น ‘ระบบ Chaordic’ ซึ่งมาจาก
คำว่า Chaos ที่แปลว่าสภาพโกลาหล และ Order ที่แปลว่า
ระเบียบ เข้ามาเชื่อมกัน คือเมื่อมี Chaos แล้ว พยายามทำอะไร
ที่มันถูกต้อง มันดี บางทีมองดูยังไม่รู้เลยว่าอะไรมันจะเกิดขึ้น
แต่ว่า Order มันเกิดขึ้นเอง สิ่งที่ตั้งใจมันเกิดขึ้น Sudden เหมือน
ความมหัศจรรย์

เหมือนชีวิตที่มันเกิดขึ้นในโลกครั้งแรก มันก็ออร์แกนไนซ์
ของมันขึ้นมาเองจากสิ่งไม่มีชีวิต โบราณเขาจะเรียกว่า ‘เทวดา
บันดาล’ เป็นความมหัศจรรย์ เพราะฉะนั้นจริงๆ ขณะนี้ถ้าศึกษา
ทฤษฎีที่เขาเรียกว่า ‘ทฤษฎีความซับซ้อน’ หรือ ‘Complexity
theory’ จะเข้าใจ เขามีศัพท์ที่เรียกว่ามัน emerge ออกมา
มัน ‘ผุดบังเกิด’ ขึ้น คือเดิมมันไม่มีตัวตน แต่มันจะ emerge
ขึ้นมาเอง เป็นของใหม่ เหมือนน้ำที่มาจากไฮโดรเจนสองตัวและ
ออกซิเจน น้ำนี้เป็นของใหม่ ไม่เหมือนทั้งไฮโดรเจนและออกซิเจน
อันนี้เขาเรียกว่ามันผุดบังเกิดขึ้น

ไม่รู้ว่าคุณจะเข้าใจมั๊ย เพราะส่วนใหญ่ยังคิดตามของเก่าอยู่

ผมพยายามบอกเรื่องนี้ บอกคุณทักษิณ ชินวัตร ด้วย แต่ว่ายากที่จะเข้าใจเพราะติดกับความคุ้นเคยเดิมๆ แต่ถ้าติดตามดูในระดับทั่วโลกนี้จะรู้ อย่างที่ฝรั่งเขาพูดว่า Power is less and less effective...จะไปสั่งยังไงให้เกิดความเป็นธรรมทางสังคม จะไปสั่งยังไงถึงจะแก้ความยากจน เพราะมันล้นแล้วแต่เป็นปัญหาที่ซับซ้อน

ถ้าเป็นอย่างนั้น ความผันของมนุษย์ปุถุชนที่จะมีสังคมที่ดี ก็เป็นไปได้อีกแล้วอย่างนั้นหรือเปล่า เพราะว่าทุกคนต้องรอให้เกิดสิ่งมหัศจรรย์

ไม่ใช่อย่างนั้น ผมเปรียบเทียบให้ฟัง คือคนสมัยก่อนเขาเรียกว่ามหัศจรรย์ แต่สมัยนี้เขาเรียกว่าอุบัติเหตุ ต้องไปศึกษาทฤษฎี Complexity ซึ่งถือเป็นทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ที่ใหม่เอี่ยมมาก มีนักฟิสิกส์กับนักเศรษฐศาสตร์สองคนช่วยกันพัฒนา เพราะสิ่งต่างๆ มันซับซ้อนมากเกินความเข้าใจ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม รวมทั้งระบบชีววิทยาด้วย ทำโมเซลล์ เซลล์เดียว มันเกิดมามีตัมมีปอดมีหัวใจมีหลอดเลือดมากมาย ไม่รู้จะอธิบายยังไง เพราะมันซับซ้อนมาก

หรือทำไมหุ้นอยู่ดี ๆ ไม่มีปีไม่มีขลุ่ย มันเกิด Crash อธิบายไม่ได้ในระบบที่มันซับซ้อน เขาเรียกว่ามัน Chaos คือมีอะไรนิดเดียว มันเกิดขึ้นแล้ว บานปลายเป็นเรื่องใหญ่ อย่างมีนายจอร์จ โซรอสคนเดียวอยู่ที่นิวยอร์ก เริ่มค้าเงิน เกิดจากจุดนิดเดียว เพราะฉะนั้นในระบบที่มันเชื่อมโยงกันทั้งโลกขณะนี้ สิ่งเหล่านี้มันจะเกิดขึ้นเป็นประจำ เดี่ยวเกิดเรื่องนั้นเรื่องนี้ใหม่หยุดรอก แล้วมันไม่สามารถปรับแก้ได้ แต่จะต้องทำเป็นกระบวนการที่

ร่วมกัน และมืองค์กรชนิดใหม่ ซึ่งเป็นองค์กรที่ไม่ได้ใช้อำนาจ ไม่มีใครอยู่เหนือใคร แต่ว่าเชื่อมโยงกันด้วยการเรียนรู้ ถึงจะสามารถเผชิญกับความซับซ้อนหรือความยากของปัญหาสมัยใหม่ได้

รบกวนอาจารย์ช่วยให้ความกระจ่างเรื่อง ‘การผุดบังเกิด’ ด้วยว่าประชาชนทั่วไปไม่จำเป็นต้องเข้าไปร่วมอะไรเลย ใช่หรือเปล่า เพราะเดี๋ยวมันก็จะผุดบังเกิดขึ้นมาเอง

ไม่ใช่ การร่วมกันต่างหากทำให้มันผุดบังเกิด เช่นอย่างนี้ ผมจะเล่าเรื่องผู้นำ ผู้นำนี้มี 3 ชนิดคือ ผู้นำโดยธรรมชาติ ผู้นำโดยการเลือกตั้ง กับผู้นำที่ผุดบังเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ซึ่งจะเกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานร่วมกัน สมมุติมีคนมา 100 คน ไม่รู้จักกันเลย ไม่เคยทำอะไรร่วมกัน แล้วพอคุณเลือกตั้ง ใครจะเป็นผู้นำ ยังไม่รู้ว่าจะเลือกคนไหน ถ้าเกิดเลือกไปก็ไม่ว่าเลือกเพราะอะไรอีก เลือกเพราะคนบอก เลือกเพราะได้เงิน เลือกเพราะอะไร แต่ถ้าทำงานร่วมกัน จะมีผู้นำตามธรรมชาติผุดบังเกิดขึ้นเอง

ผุดบังเกิดขึ้นหมายความว่า เดิมไม่มีใครรู้ว่าจะเป็นคนนี้ เจ้าตัวก็ไม่ว่า แต่พอทำงานร่วมกันไป มันจะเกิดว่า คนเขาเห็น ว่า คนไหนเห็นแก่ส่วนรวม คนไหนมีสติปัญญาดี คนไหนสื่อสารกับคนอื่นรู้เรื่อง แล้วคนก็จะยอมรับคนนั้นให้ผุดบังเกิดขึ้นเป็นผู้นำ ซึ่งเดิมนั้นตัวก็ไม่ว่าตัวว่ามีลักษณะผู้นำเพราะไม่เคยทำงานร่วมกัน ฉะนั้นการแต่งตั้งก็ดี การเลือกตั้งก็ดี โดยมากมักจะไม่ได้ผู้นำที่ดี เพราะถ้าแต่งตั้งก็ไม่ว่าเพราะเส้นเพราะอะไร เลือกตั้งก็มีสิ่งแทรกซ้อนเยอะ มีเรื่องเงินทองสารพัด

แต่เราต้องเน้นการกระทำไม่ใช่ออให้มันผุดบังเกิด ไม่งั้นจะต้องรออีกตั้งกี่พันล้านปี แล้วก็ต้องทำในสิ่งที่มันมีเหตุผล

ถูกต้อง เพียงแต่ยังมองไม่เห็นเท่านั้น แต่พอถึงเวลามันจะเกิดขึ้นเองเลย เหมือนกำแพงเบอร์ลิน คนอยากให้รื้อ แต่อยากเท่าไร มันก็ไม่รื้อซักที พอถึงวันเวลา ระเบิดเดียว รื้อเลยวันเดียว มันจะมีปรากฏการณ์อย่างนี้เกิดขึ้น และคาดหมายไม่ได้ว่ามันเมื่อไหร่ เวลาเกิดไม่ชัดเจน แต่ทันทีทันใดเลย

เพราะฉะนั้นสิ่งใดที่ทำได้ แล้วมันจะเกิด บริษัทอมรินทร์ของคุณชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ เขาก็เจออย่างเดียวกัน Chaos อยู่หลายปี มันโกลาหล เพราะถ้าคนเป็นอิสระมันจะโกลาหล เดิมมันถูกควบคุมอยู่ในแถวเรียบร้อยเหมือนทหาร แต่ว่าของใหม่ไม่เกิดที่นี้ถ้าปล่อยเป็นอิสระ ไม่มีใครบังคับใคร มันวุ่นวายมาก แต่พอสักพักหนึ่ง ให้อ order มันเกิด พอ order เกิด โอ้โฮ มีความสบายใจ มีความสุขมาก

เหมือนวีซาคาร์ด คนที่ทำชื่อ Dee Hock เป็นคนอเมริกันไม่เคยเข้าโรงเรียน เพราะว่าแจน แต่ชอบอ่านหนังสือและชอบสังเกตธรรมชาติ ที่นี้เขาก็ทำงานบริษัท ทำงานธนาคาร ประมาณ 20 ปี ถูกไล่ออก เพราะว่าความเห็นไม่ตรงกับซีโอ คือซีโอโนี่ใช้อำนาจ แล้วแกว่า เอ๊ะ ธรรมชาติที่แกสังเกตมันไม่ใช้อำนาจ ในที่สุดแกเลยกลายเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นซีโอคนแรกของริชา ซึ่งเป็นเครือข่ายธุรกรรมที่ใหญ่ที่สุด มีบริษัท มีธนาคารทั่วโลกรวมอยู่ในนี้หลายหมื่นแห่ง แต่ไม่มีใคร Dominate กัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร เข้ามาเชื่อมโยงกันด้วยความสมัครใจ แล้วอาศัยการเรียนรู้กัน

คำว่า Chaordic นี้ Dee Hock เป็นคนสร้างคำนี้ขึ้น เพราะที่แรกมัน Chaos แล้วต่อมา Order มันเกิด พอเกิดแล้วมีความสุข เพราะไม่มีใครตกอยู่ในอำนาจใคร ทุกคนเป็นอิสระ แต่ว่าเชื่อมโยง

ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน นี่คือองค์กรสมัยใหม่ มันเป็นเรื่องที่
ต้องการเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ ในการที่จะปรับ
วัฒนธรรมอำนาจของสังคมไทยไปสู่วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

“เราอาจไม่คุ้นเคยกับสิ่งที่เรียกว่า Self - organization
เพราะมักมองมันในรูปเต็ม ว่าการที่อะไรจะเกิดต้องอาศัยอำนาจ
ข้างบนสั่งให้มันเกิด แต่ในสังคมที่สลับซับซ้อนอย่างปัจจุบัน วิธีการ
อย่างนี้มันไม่ค่อยได้ผล แต่มันจะเกิดจากการออกรไถ่กันขึ้นมา
เอง เวลาเกิดมันจะปุบปิบเลย บอกไม่ได้ว่าเมื่อไหร่ เป็นการ ‘พูด
บังเกิด’ ขึ้น”

**จะบอกได้ไหมว่า เวทีสาธารณะที่จัดขึ้นในวันนี้ ตัวของ
กระบวนการคือเป้าหมาย ขอแค่ให้มีการมาพบปะสังสรรค์
กันเท่านั้น**

ไม่ใช่ มันต้องมีการวิจัยสร้างความรู้ นโยบายสาธารณะนี้
เรื่องอะไร และเรื่องนี้มันมีองค์ประกอบยังไง ขณะนี้มันเป็น
อย่างไร วิจัยแล้วเอาความรู้มาสู่การทำจริง เพราะถ้าเราไม่มี
ความรู้เพียงแค่มาพบปะ คุยกัน มีความเห็น มันก็ไม่เกิดอะไร
และอีกประเด็นสำคัญ เราอยากกระตุ้นให้มหาวิทยาลัยมีความ
เข้มแข็ง ด้วยการทำวิจัยนโยบายอย่างหนึ่งอย่างใดหรือมากกว่า
หนึ่งอย่าง แล้วเอาความรู้นั้นมาสู่เวทีให้สังคมร่วมเรียนรู้และ
เคลื่อนต่อไป

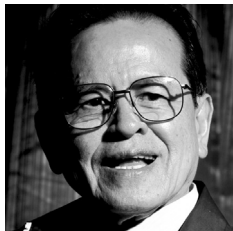
และถึงจะเป็นหัวข้อนโยบายที่ดี แต่ปราศจากการเรียนรู้
ร่วมกัน มันก็ทำไม่ได้ เพราะคนเกี่ยวข้องเยอะ คนปฏิบัติก็จะไม่
เข้าใจ ปฏิบัติไม่ถูก หัวใจมันคือต้องสร้างความรู้เรื่องนโยบาย

แล้วนำมาสู่เวทีนโยบายสาธารณะ ทำอย่างต่อเนื่อง 5 ปี 10 ปี
สังคมจะได้เข้มแข็งขึ้น ทั้งทางปัญญาและทางสังคม

เครือข่ายที่อาจารย์พูดถึงมันจะเข้าไปมีความสัมพันธ์กับ อำนาจรัฐได้อย่างไร

อันนั้นเราจะให้ความสำคัญน้อยในระยะเวลาเริ่มต้น
เพราะว่ามันจะทำให้การทำงานลำบาก เนื่องจากอำนาจรัฐ
มันเป็นทางตั้งและใช้ความรู้น้อย แต่ว่าเราก็ไม่ทิ้ง ไม่ Against
ก็ดึงเขาเข้ามาช่วยด้วย เพื่อให้ได้มาเรียนรู้ แล้วถ้าเขาเรียนรู้แล้ว
ไปเป็นประโยชน์ต่องานของเขาด้วย เขาก็จะได้เข้ามาช่วยมากขึ้น

“เราไม่ได้ไปอ่อนวอนให้รัฐทำ
เหมือนเรื่องการปฏิรูปการเมือง เราไม่
อ่อนวอนสักคำ แต่ถ้าสังคมเคลื่อนไหว
การเมืองก็จะทำเอง ไปดูรัฐธรรมนูญเรื่อง
ยากจะตาย นักการเมืองไม่ได้อยากทำเลย
แต่ก็ต้องทำ เราจึงไม่ไปเสนอกับผู้มีอำนาจ
แล้ว แต่จะเน้นที่การให้ความรู้กับสังคม”

แต่เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่าตัวนโยบายหรือแนวคิดต่างๆ ที่
นำเสนอกันขึ้นมา ถึงที่สุด ในทางการปฏิบัติมันก็ต้องเข้าไป
เกี่ยวข้องกับรัฐอยู่ดี?

ต้องคิดอย่างนี้ครับ คือเราไม่ได้ไปอ่อนวอนให้รัฐทำ เหมือน
เรื่องการปฏิรูปการเมือง เราไม่ได้อ่อนวอนสักคำ แต่ถ้าสังคม
เคลื่อนไหว การเมืองก็จะทำเอง ไปดูรัฐธรรมนูญเรื่องยากจะตาย
นักการเมืองไม่ได้อยากทำเลย แต่ก็ต้องทำ ต้องพยายาม

จับประเด็นตรงนี้ได้

ตอนผมเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คพป.) เสนอว่า เราต้องเขียนรัฐธรรมนูญใหม่เพื่อปฏิรูปการเมือง นักข่าวก็ถามว่า อาจารย์นี่มันจะกินเวลาซัก 20 ปีได้มันกว่าจะทำได้ ใครเขาจะยอมทำ ผมบอกว่าผมไม่ได้เสนอเขานะ ผมทำเรื่องความรู้ ผมเอาความรู้ไปให้สังคม แล้วคอยดูสิ ภายใน 3 - 4 ปี มันจะเกิด จริง ๆ แล้วนี่ก็คือการเมืองภาคพลเมือง (ยิ้ม)

ขออนุญาตเปรียบเทียบนะครับว่า ตัวรัฐธรรมนูญฉบับนี้เอง ส่วนหนึ่งมันก็มีแรงเหวี่ยงมาจากการลุกฮือของประชาชน มีคนล้มตายกันก่อนนี้ใช่ไหมครับ

ไม่หรอก (ส่ายหัว) บ้านเมืองมันก็ติดขัดข้องของมันอยู่แล้ว เรื่องโน้นเรื่องนี้ต่าง ๆ... คุณฉลาด วรจักรไปอดข้าวประท้วงหน้าสภา คนก็มาชุมนุมประท้วงกัน ทีนี้พรรคประชาธิปัตย์เป็นรัฐบาลอยู่ ก็คิดหาทางจะให้คุณฉลาดเลิกประท้วง ก็ไปประกาศตั้งผมเป็นประธาน คพป. แกคงตั้งใจจะใช้เป็นเกมเพื่อจะให้คุณฉลาดเลิกอดข้าว แต่ว่าผมเตรียมศึกษาเรื่องปฏิรูปการเมืองไว้ก่อนแล้วว่ามันจำเป็นต้องทำ เพราะถ้าการเมืองมันยังไม่ถูกต้องอย่างนี้หนทางข้างหน้ามันจะลำบาก

ฉะนั้นไอ้คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย ฝ่ายการเมืองเขาคงไม่ได้ตั้งใจอะไรจริงจัง แต่เราทำงานอยู่ แล้วผมก็ไปเอาอาจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณมา จากนั้นอาจารย์ก็ไปเอานักวิชาการอีก 15 คนมาวิจัยเรื่องของการสร้างความรู้ เข้ามาสู่กระบวนการเรียนรู้ของสังคม

แล้วพอดีมีการเลือกตั้งทั่วไป อยู่ดี ๆ คุณบรรหาร ศิลป-

อาชา ก็ไปประกาศกับสังคมเลยว่า ถ้าได้รับการเลือกตั้งจะปฏิรูป การเมืองตามที่หมอบระเวศเสนอ เราไม่ได้ไปอ้อนวอนอะไร เลย...คือถ้าสังคมเคลื่อนไหว การเมืองมันก็จะเข้ามาเอง เราจึง ไม่ไปเสนอกับผู้มีอำนาจแล้ว แต่จะเน้นที่การให้ความรู้กับสังคม

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เริ่มต้นวันนี้มันจะกลายเป็นแผนพัฒนา แห่งชาติ ฉบับประชาชน เหมือนที่เรามีรัฐธรรมนูญฉบับ ประชาชนอย่างนั้นหรือเปล่า

อันนี้ต้องค่อยๆ ทำความเข้าใจ การมีแผนฯ มันไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติเท่าไรหรอก แผนฯที่ประทับรับทำ หน่วยงาน ราชการต่างๆ จะเอาไว้ใช้ไปของบประมาณ แต่ขอแล้วทำไม่ทำ อันนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะจะเห็นได้ว่าบางเรื่องที่ดีๆ ก็ไม่มี คนทำ เช่นในแผนฯ 8 บอกว่าการพัฒนาต้องเอาคนเป็นตัวตั้ง สุดท้ายมันก็ยิ่งพัฒนาเหมือนเดิม

การที่จะทำให้เกิดการปฏิบัติได้ มันต้องการการผนวก 6 เรื่องเข้ามาไว้ด้วยกัน 1.ความรู้ 2.นโยบาย 3.แผน 4.ยุทธศาสตร์ 5.การปฏิบัติ และ 6.การสนับสนุนการปฏิบัติ เช่น เรื่องงบประมาณ กฎระเบียบต่างๆ เพราะถ้ามันติดกฎหมาย ติดกฎ- ระเบียบอะไรต่างๆ ก็ทำไม่ได้ ทำอย่างไรจะแก้ไขให้มันทำได้ แต่โดย มาก 6 อย่างนี้มันไม่มาผนึกรวมกัน

ความรู้ก็ไม่ค่อยมี หรือมีก็อยู่คนละแห่ง นโยบายเขาก็ไม่ได้ ใช้ความรู้ แผนก็ยังเป็นแผนอยู่อย่างนั้น เขาเรียก ‘แผนนิ่ง’ ผู้ปฏิบัติโดยมากก็ไม่รู้เรื่องนโยบาย ไม่รู้เรื่องแผน ก็ปฏิบัติไปตาม ความเคยชิน ตามกฎระเบียบ ใ้อັงงบประมาณก็ไม่ค่อยได้มาหนุน ให้มันไปด้วยกัน เพราะฉะนั้นทำอะไรมันจึงไม่ค่อยประสบ-

ความสำเร็จหรือก เพราะมันอยู่กันคนละแห่ง

ผมเคยบอกกับนายกฯทักษิณว่า เมืองไทยนี่เหมือนสังคมนครื่องหลุด มันหลุดกันอยู่คนละแห่ง นายกฯเร่งเครื่องยังไงมันก็ไม่ไปหรอก สิ่งสำคัญคือการประกอบเครื่อง ถ้าพูดไปนี่คือความพยายามที่จะประกอบเครื่องโดยให้ความรู้ นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ มันผนึกกัน ซึ่งต้องอาศัยการเข้ามาแล้วเรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้จนกระทั่งถึงจุดที่จะกระทำได้

เฉพาะหน้านี้ สังคมไทยควรที่จะต้องทำอะไรเพื่อที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

คือขณะนี้ยังไม่จำเป็นต้องไปจับตรงประเด็นคอนเซ็ปต์ที่ว่านี้ได้ แต่เอาว่าเราต้องทำให้กระบวนการมันเกิดขึ้น มหาวิทยาลัยต่างๆ ต้องมีการทำวิจัยนโยบาย แล้วเอาการวิจัยนโยบายนั้นมาสู่การเรียนรู้ของสังคม แล้วทุกอย่างมันจะดีขึ้นมาเอง การเมืองก็จะดีขึ้นด้วย

yw

the 1990s, the number of people with a diagnosis of schizophrenia has increased in many countries (1).

There is a growing awareness of the need to improve the quality of life of people with schizophrenia. The World Health Organization (WHO) has developed a number of instruments to measure the quality of life of people with schizophrenia (2). The WHO Quality of Life Scale (WHOQOL) is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia (3). The WHOQOL is a 25-item questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a 25-item questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4). The WHOQOL is a self-rated questionnaire that assesses the quality of life of people with schizophrenia in terms of physical, psychological, social, and spiritual domains (4).

**TOWARDS
THE STRONG
FOUNDATION**

ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ นักวิชาการ

“

สิ่งที่ผมคิดว่าสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานในสังคมไทย คือเราจะต้องหาทางพินกลับไปหาตัวของเราเองที่ผิดแปลกแตกต่างจากกระแสโลกาภิวัตน์ และมีความพอเพียงที่จะรักษาลักษณะตัวเราเองไว้ได้

”

ในความเห็นของผม ลักษณะของประชาธิปไตยนั้นต้องทำให้มันเป็นสังคมเปิด มีความหลากหลายทางความคิด แสดงความคิดเห็นขัดแย้ง โต้แย้งกันได้ ไม่ใช่ว่าประชาธิปไตยจะต้องอยู่แค่การเลือกตั้ง

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการสร้างรากฐานอนาคตของประเทศไทย ผมว่าเราต้องคิดกันก่อนนะครับว่า โลกาภิวัตน์นั้นมันเป็นกระแสหลักไปเสียแล้ว มันมีอิทธิพลมากเหลือเกิน มันสร้างและบิดเบือนสิ่งต่างๆ และเราจะต้องทำอย่างไรที่จะรักษา หรือต้านกระแสโลกไว้ได้บ้าง ให้เราเป็นตัวของตัวเองได้บ้าง

เราจะต้องพยายามทำให้ตัวเองมีความสามารถในการรักษาตัวของเราเองไว้ได้พอสมควร แล้วเราจะต้องมีการต่อต้าน...จริงๆ ก็คงไม่ใช่การต่อต้าน เพราะมันคงต้านไม่ไหว แต่จะหาอะไรที่จะทำให้ลักษณะเฉพาะของสังคมไทยนั้นมีอยู่ในฐานะที่เป็นตัวของเราเองได้

ฉะนั้น สิ่งที่ผมคิดว่าสำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานในสังคมไทยคือ เราจะต้องหาทางพินกลับไปหาตัวของเราเองที่ผิดแปลกแตกต่างจากกระแสโลกาภิวัตน์ และมีความพอเพียงที่จะรักษาลักษณะตัวเราเองไว้ได้ ผมคิดว่าสิ่งที่เราควรจะทำให้เกิดในบ้านเราคือ เริ่มให้มีการรณรงค์ที่จะกลับไปหาคุณธรรมพื้นฐาน เราต้องกลับมาถือพินกันใหม่ เราต้องกลับมาคิดกันใหม่

ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล นักวิชาการ

“

การศึกษาต้องไปเสริมความสมบูรณ์ในเรื่องของการเข้าใจตัวเอง จิตใจ จิตวิญญาณ ขั้นตอนการพัฒนาของตัวเอง เพื่อให้ตัวเองมีความสุข

”

ผมคิดว่าอย่างน้อยที่สุดในการวางรากฐานที่ดีเพื่ออนาคตของประเทศไทย เราคงต้องตอบคำถามก่อนว่าชีวิตที่ดีคืออะไร มองอย่างกว้างขวางที่สุดแล้ว ผมคิดว่าทุกคนคงต้องการความสุข ที่นี้ก็มีความถามต่อมาว่าความสุขนี้มันมีกี่ระดับ หรือว่ามันจะเป็นความสุขที่แท้จริงและยั่งยืนได้แค่ไหน ผมคิดว่าคนเราจะมีความสุขได้มันจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีอยู่ 3 ประการใหญ่ ๆ

หนึ่งคือ มีความสัมพันธ์ที่ลงตัวกับตัวเอง สองก็คือ มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ หรือคนในสังคม และสามคือ มีความสัมพันธ์

กับธรรมชาติหรือจักรวาล ถ้า 3 ความสัมพันธ์ใหญ่นี้ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ มันมีความสมานฉันท์ลงตัว ชีวิตคนก็น่าจะมีความสุข

ที่นี้ทั้ง 3 ความสัมพันธ์ใหญ่สามารถแปรมาเป็นระบบสังคมได้ อย่างเรื่องคนกับตัวเองระบบการศึกษาจะมีส่วนมาก การศึกษาต้องไปเสริมความสมดุลในเรื่องของการเข้าใจตัวเอง จิตใจ จิตวิญญาณ ขั้นตอนการพัฒนาของตัวเอง เพื่อให้ตัวเองมีความสุข สามารถก้าวไปตามครรลองที่ควรจะเป็น โดยไม่เกิดความรู้สึกพลัดพรากกับตัวเอง

ส่วนในเรื่องคนกับสังคมนั้น ที่แสดงออกมากที่สุดก็อยู่ในระบบของเศรษฐกิจและสังคม เศรษฐกิจถ้าเหลื่อมล้ำต่ำสูงมากเกินไป มันก็จะมีสภาพอย่างที่เราเห็น ความเหลื่อมล้ำที่สุดชั่วยังส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของความสัมพันธ์ทางอำนาจและการเมือง ซึ่งทำให้คนเบียดเบียนกันไปมา ในที่สุดก็เกิดความรุนแรงทางการเมือง

ส่วนประการที่ 3 เมื่อคนมีความลงตัวในตนเอง มีสันติภาพกับตัวเอง มีสันติภาพกับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับธรรมชาติก็จะง่ายขึ้น

ทั้งหมดนี้ผมคิดว่ามันไม่ใช่เรื่องที่หลุดลอยไปจากความเป็นจริง ผมเห็นด้วยที่ว่าโลกาภิวัตน์มันเป็นสิ่งที่เราเผชิญอยู่ตรงหน้า แต่ปัญหาก็คือว่าเราจะรองรับมันมาวางรากฐานที่ดีให้กับประเทศไทยอย่างไร พุดกันง่ายๆ คือเข้าหาโลกาภิวัตน์อย่างจำแนกแยกแยะเป็น สิ่งดีๆ ที่จะเอามาเสริมความสัมพันธ์ 3 ประการนั้นก็มิ

ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ นักวิชาการ

“

ผมอยากจะทำให้ท่านเลิกคิดได้แล้วว่า
สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม
ณ ปัจจุบันนี้สังคมไทยเป็นสังคมที่
ครอบงำด้วยระบบทุนนิยม ระบบ
ทางการค้า และอุตสาหกรรม

”

ในทัศนะของผมนั้น รากฐานที่ดีมันมีอยู่ 2 ส่วนคือ
รากฐานเชิงระบบ กับรากฐานเชิงรูปธรรมคือคน

ขณะนี้เรากำลังสร้างรากฐานของระบบเศรษฐกิจที่เน้นไป
ทางด้านระบบทุนนิยม ซึ่งผมคิดว่าในปัจจุบันนี้เราคงเดินไป
บนเส้นทางนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบทุนนิยมนั้น เราต้องการ
จริยธรรม เราต้องการกติกาที่แน่นอน ทุนนิยมที่ไม่มีจริยธรรม
และไม่มีกติกา ปล่อยให้มันพัฒนาไปเรื่อยๆ มันจะเป็นทุน-
สามาถย์และกึ่งทุนผูกขาด

ในเชิงรากฐานทางรูปธรรมคือรากฐานของคน ณ วันนี้ ผม
อยากจะทำให้ท่านเลิกคิดได้แล้วว่า สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม
ณ ปัจจุบันนี้สังคมไทยเป็นสังคมที่ครอบงำด้วยระบบทุนนิยม
ระบบทางการค้า และอุตสาหกรรม ถ้าเราดูจีดีพีของระบบ
เศรษฐกิจไทย มีเพียง 10 เปอร์เซ็นต์ที่เป็นของภาคเกษตร ส่วน
จีดีพีของภาคโรงงานว่าไป 38 เปอร์เซ็นต์แล้วครับ

ทีนี้ถ้าเรามาดูกำลังคน คือตัวคนจริงนะครับ กำลังคน

ที่ทำงานในภาคเกษตรปัจจุบันมีอยู่แค่ 15 ล้านคน ใน 15 ล้านคนนี้เป็นลูกจ้าง 2.5 ล้าน เป็นการบอกว่ากำลังคนที่ทำงานได้ 35 ล้านคนนั้นอยู่นอกภาคเกษตร 20 ล้านคน ใน 20 ล้านคนนี้เป็นลูกจ้างของรัฐและเอกชนคร่าว ๆ ก็ประมาณ 14 ล้านคน

ดังนั้นถ้าเราถามว่ารากฐานของคนส่วนใหญ่ในสังคมนี้ ถ้าเราอยากจะทำรากฐานที่เข้มแข็งของระบบทุน กลุ่มคน 2 กลุ่มที่เป็นผู้ผลิตคือผู้ประกอบการและลูกจ้าง จะต้องเป็นกลุ่มคนที่มีรากฐานเข้มแข็ง รากฐานที่เข้มแข็งของผู้ประกอบการคือคนที่คิดเป็น วางแผนเป็น ทำงานเป็น ผลิตแต่สิ่งที่ดี ๆ มีคุณภาพ แต่รากฐานที่เข้มแข็งของลูกจ้างคืออะไรครับ คือคุณภาพชีวิต และทักษะฝีมือ

ถ้าเราอยากจะทำนโยบายทุนในลักษณะ Dual Tracks หมายความว่าเราพึ่งตลาดภายในและตลาดภายนอกควบคู่กันไป ผมอยากจะทำถามว่าถ้าเราจะพึ่งตลาดภายใน กำลังซื้อหลักมันมาจากไหน ถ้าคนกลุ่มใหญ่คือลูกจ้าง ถามว่าแล้วเราได้สร้างรากฐานอะไรให้กับลูกจ้างบ้าง

ฉะนั้นถ้าเราอยากจะทำรากฐานในเชิงรูปธรรมของสังคมไทยปัจจุบันนี้ มองไปทางรูปธรรมก็คือคนกลุ่มใหญ่ ต้องสร้างรากฐานให้เขา และคนกลุ่มใหญ่ในปัจจุบันคือลูกจ้าง

ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการ

“

จุดอ่อนที่สำคัญในการบริหารจัดการนโยบายในขณะนี้คือ ละเลยและไม่ได้สนใจในการสร้างกติกา ผมยังมีความเชื่อว่า ระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันจะเป็นระบบที่สามารถสร้างความสุขให้กับสังคมได้ トラบไตที่ระบบนั้นมีกติกาที่เหมาะสม

”

ขณะนี้ขอบเขตหน้าที่ของรัฐมีขนาดใหญ่ขึ้น ทั้งในเรื่องการควบคุมทรัพยากรและอำนาจที่มีในการแทรกแซงระบบตลาด แต่ว่าขณะเดียวกันรัฐก็ไม่ได้รู้จริงทุกอย่าง ระบบบริหารจัดการในระบอบของนายกษัตริย์เป็นระบอบที่มีจุดแข็ง ในขณะเดียวกันก็มีจุดอ่อนสำคัญหลายประการ จุดอ่อนสำคัญประการหนึ่งก็คือมันเป็นระบบที่ผูกติดกับตัวทักษิณ

จุดอ่อนที่สำคัญในการบริหารจัดการนโยบายในขณะนี้ก็คือ ละเลยและไม่ได้สนใจในการสร้างกติกา ผมยังมีความเชื่อว่าระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันจะเป็นระบบที่สามารถสร้างความสุขให้กับสังคมได้ トラบไตที่ระบบนั้นมีกติกาที่เหมาะสม นี่เป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะถ้าไม่มีกติกามันก็เล่นกันแบบปลาใหญ่ฆ่าปลาเล็ก

เรื่องที่สำคัญที่สุดในระบบทุนนิยมก็คือ ต้องเริ่มต้นด้วย

การกำหนดบทบาทของรัฐก่อน ระบบทุนนิยมมีจุดอ่อน มีความล้มเหลวของระบบตลาดที่ทำงานไม่ได้ด้วยเหตุผลหลายประการ แต่ว่าการเข้าไปแทรกแซงจะต้องเข้าใจก่อนว่าจุดอ่อนของระบบทุนนิยมอยู่ที่ไหน จะต้องระบุจุดอ่อนให้ถูกต้องให้ชัดเจนก่อน ไม่ใช่ว่าเมื่อเจอปัญหาอะไรรัฐก็จะเข้าไปแทรกแซงอย่างเดียว ฉะนั้น เราต้องการสร้างความเข้มแข็ง สร้างกติกาที่เหมาะสม ถูกต้อง กติกาเหล่านี้ตลอด 4 ปีที่ผ่านมาเราจะเห็นได้ว่า รัฐบาลละเลยในการพยายามสร้างกติกาเหล่านี้

แนวคิดการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์มีทฤษฎีที่สามารถกำหนดบทบาทและแนวทางการบริหารจัดการ แนวทางในการสร้างกติกาภายใต้ระบบทุนนิยมค่อนข้างเยอะ หน้าที่ของนักวิจัยก็คือ ทำอย่างไรที่จะนำเอาแนวคิดเหล่านี้มาทำการวิจัย แล้วถอดออกมาเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับสังคมไทย

ชัยวัฒน์ ธีระพินธุ์ นักศึกษกรสม

“

สังคมไทยต้องเป็นสังคมที่หาความจริง รักความจริง และมุ่งเข้าสู่สังคม เพราะในที่สุดแล้ว ความรู้มันไม่ได้มาจาก ข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว มันต้องมี ความงามและมุ่งสู่สังคมด้วย

”

โลกในอีก 10 ปีข้างหน้า ความปั่นป่วนยังมีอยู่มาก มันจะ
มาเร็วจนคนตั้งตัวไม่อยู่ เพราะฉะนั้น มนุษย์ต้องการความ
สามารถอันแรกที่สำคัญต่อการอยู่กับโลกที่ซับซ้อนคือ พลังชีวิต
พลังใจ ที่จะเรียนรู้เอาชนะอุปสรรค

ส่วนอันที่ 2 ก็คือ ต้องมีนโยบายที่จะมาส่งเสริมความ
สามารถคนไทยในการมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ
เพราะผมคิดว่ายังมีเรื่องมากขึ้นเท่าไร จะทะเลาะกันมากขึ้น
เท่านั้น ทุกคนจะมีกำแพงป้อมค่าย ทำให้เราไม่สามารถฉีก
กำลังทางสังคมกันได้

และความสำคัญอีกประการหนึ่ง เมื่อโลกมันซับซ้อน
เปลี่ยนแปลงเร็ว ความสามารถในการมองทะลุ เข้าใจระบบที่
ซับซ้อน และเป็นพลวัต ผมคิดว่าอันนี้คือ ความสามารถที่สำคัญ
ใหญ่ๆ ที่จะนำพาเราไปได้ แต่ความสามารถเหล่านี้ไม่ยั่งยืน ถ้า
ไม่มีโครงสร้างมาเอื้อ

โครงสร้างในโลกที่ซับซ้อนและผันผวนนี้ มันต้องยืดหยุ่น
และมันมีพลัง มีชีวิตชีวา สามารถปรับตัวได้ไม่แข็งทื่อ รวมศูนย์
ไม่หวังที่จะควบคุมทุกอย่าง โครงสร้างนี้จะต้องเอื้ออำนวยต่อ
ศักยภาพของมนุษย์ทุกประการ เพราะไม่มีใครรู้ดี แต่คนที่อยู่กับ
ปัญหาจะเรียนรู้ได้เร็ว ปรับตัวได้เร็ว แต่เขาต้องการการสนับสนุน
ต้องการการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและความรู้

โครงสร้างอะไรบางอย่างที่จะเอื้ออำนวยต่อสถาบันต่างๆ
แต่ผมคิดว่าสิ่งหนึ่งที่เราระเล�กันมานานก็คือ ความเป็นนิติรัฐ
ถ้าไม่มีนิติรัฐ คนดี คนที่มีธรรมาภิบาลจะไม่ได้เข้ามาทำงาน

เมื่อโลกมันเปลี่ยนเร็ว เพราะฉะนั้นสื่อสารมวลชนจะมี

การรับมืออย่างไร สร้างการป้องกันกลับของข้อมูลข่าวสารให้กับสังคม
อย่างไร เพื่อให้สังคมได้รู้ความเป็นจริงขณะนี้ว่าเป็นอย่างไร ที่ไหน
ผมคิดว่าสังคมไทยต้องเป็นสังคมที่หาความจริง รักความจริง และ
มุ่งเข้าสู่สังคม เพราะในที่สุดแล้ว ความรู้มันไม่ได้มาจากข้อมูล
ข่าวสารเพียงอย่างเดียว มันต้องมีความงามและมุ่งสู่สังคมด้วย

และผมไม่คิดว่าเราจะสามารถเอาชนะกระแสหลักได้ แต่
เราอาจจะยึดกระแสหลักมาผลักดันกระแสรองที่ไม่มีมีใครมองเห็น
เห็นอยู่ที่ชายขอบให้เป็นพลังที่มองเห็นได้

อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นักการเมือง

“

เวลานี้เราต้องคิดว่าจะทำอย่างไรให้
กระบวนการของนโยบายเป็นสิ่ง
ที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยไม่ปฏิเสธภาค
หลักในอดีต ปัญหาก็คือ เราจะสร้าง
กติกาหรือกระบวนการอะไรที่จะสามารถ
นำไปสู่นโยบายให้เกิดประโยชน์สูงสุด

”

ผมอยากแยกแยะเรื่องของนโยบายสาธารณะและอนาคต
ของประเทศเป็นสองส่วน ส่วนที่ 1 คือ เรื่องของสาระกับนโยบาย
ผมคิดว่าการตั้งโจทย์ที่สำคัญก็คือ ต้องคำนึงถึงความเป็นจริงใน
แง่กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ผมคิดว่าบ่อยครั้งเราเสียเวลา

กับการตั้งโจทย์ที่ผิด คือจะเดินตามหรือจะสวนทางกับโลกา-
ภิวัตน์ แทนที่จะตั้งโจทย์ว่าโลกาภิวัตน์เป็นข้อเท็จจริงที่หลีกเลี่ยง
ไม่ได้ เราจะได้ประโยชน์สูงสุดจากโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร ใช้สิ่งที่ดี
จากโลกาภิวัตน์และหลีกเลี่ยงผลเสียอย่างไร ตรงไหนที่เราเอามา
ใช้ประโยชน์ได้ ถ้ามองอย่างนี้แล้ว ผมคิดว่าสิ่งที่เป็นสาระของ
นโยบายสาธารณะหรือการวางรากฐานก็ต้องมุ่งไปที่ปัจจัยพื้นฐาน
คือเรื่อง คน เทคโนโลยี และกติกาการอยู่ร่วมกันในสังคม

ส่วนที่สองก็คือ เรื่องของกระบวนการ เวลาที่เราต้องคิดว่า
จะอย่างไรให้กระบวนการของนโยบายเป็นสิ่งที่ประชาชนมี
ส่วนร่วม โดยไม่ปฏิเสธกลไกหลักในอดีต ปัญหาก็คือ เราจะสร้าง
กติกาหรือกระบวนการอะไรที่จะนำไปสู่นโยบายให้เกิดประโยชน์
สูงสุด ซึ่งผมคิดว่าจริงๆ แล้วก็จะย้อนกลับไปเรื่องของคน
เทคโนโลยี และกติกาเช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมทางการเมืองที่น่าเป็นห่วงคือ ตอนนีเราไม่ได้
มองนโยบายสาธารณะในแง่ของการสร้างรากฐานของสังคม
โดยรวม เวลาเราพูดถึงนโยบาย เราไปคิดถึงว่ามีโครงการอะไร
ที่จะให้ประโยชน์กับตัวเราเอง สิ่งที่ทำหายก็คือ ทำอย่างไรที่จะ
สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่มุ่งให้คนมาตอบคำถามประเภทนี้
ก่อน คือการมองความต้องการของส่วนรวม

เช่นเดียวกับเทคโนโลยีครับ ความสำคัญคงไม่ได้อยู่ที่ว่า
เทคโนโลยีที่เรามีทันสมัยที่สุดหรือยัง เอามาใช้เต็มที่หรือยัง แต่ที่
น่าคิดก็คือเราเอาเทคโนโลยีมาทำอะไร เราเอาเทคโนโลยีเหล่านี้
มาใช้ทำอะไร ใช้แล้วมาสร้างคุณค่าทางสังคม และกระบวนการ
ในการสร้างรากฐานที่ดีหรือไม่

ในส่วนของการศึกษาก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เราต้องวางโครงสร้างพื้นฐานตรงนี้ให้ชัดเจนก่อน ว่ารัฐจะทำอะไร ประชาชนจะอยู่ตรงไหน ความสำคัญของภาครัฐ ประชาชน หรือภาคธุรกิจ หรือประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจจะเป็นอย่างไร

จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ นักการเมือง

“

ขณะนี้เราทุกคนกำลังดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของสังคมอำนาจนิยม ใครที่เป็นผู้ที่ได้มาซึ่งอำนาจ เป็นผู้ที่มีการเติบโตในสังคม ผู้นั้นคือผู้ที่จะได้ความเคารพและนับถือ

”

การที่จะสร้างรากฐานประเทศไทยที่ดีนั้น ดิฉันคิดว่าเราต้องมองก่อนเลยว่าเราขึ้นอยู่กับประเทศไทยที่มีพื้นฐานอย่างไร ถ้าเรามองไปรอบตัวเราจะพบว่าประเทศไทยทุกวันนี้เต็มไปด้วยสิ่งที่ยั่วยู่ให้มีความรู้สึกอยากซึ่งเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ปัญหาในทุก ๆ ด้าน

ขณะนี้เราทุกคนกำลังดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานของสังคมอำนาจนิยม ใครที่เป็นผู้ที่ได้มาซึ่งอำนาจ เป็นผู้ที่มีการเติบโตในสังคม ผู้นั้นคือผู้ที่จะได้ความเคารพและนับถือ ดังนั้นเมื่อพื้นฐานและทัศนคติของสังคมได้ถูกชี้นำไปในทิศทางนั้น มันทำให้ทุกคนพยายามไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือการพยายามได้มา

ซึ่งอำนาจ

นักการเมืองก็คือกลจักรที่สำคัญที่สุด นักการเมืองคือผู้ที่มีอำนาจรัฐอยู่ในมือ เป็นผู้ที่เกิดปมทุกอย่าง เมื่อเปิดเวทีให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ก็ต้องมีใจกว้างพอที่จะรับเนื้อหาสาระที่เป็นกระบวนการไปสู่เนื้อหาสาระไปสู่เป้าหมายอย่างแท้จริง และทำนโยบายสาธารณะนั้นให้เป็นเป้าหมายหลัก เพราะนโยบายที่เกิดขึ้นจากรูปแบบการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันนี้เห็นได้ว่า นโยบายสาธารณะจัดทำขึ้นเพื่อเป็นเพียงแค่ร่มเงาของนโยบายเท่านั้น แต่สิ่งที่แอบแฝงอยู่นั้นคือผลประโยชน์ของผู้กำหนดนโยบาย ซึ่งจะได้ผลประโยชน์จากการกำหนดนโยบายเหล่านั้น ในรูปแบบของอำนาจ ในรูปแบบของเงิน

เชบ ยอดแก้ว ผู้นำชุมชน

“

คุณทางสังคมมันไม่ใช่เงินตรา สิ่งที่สำคัญกว่าเงินตราคือคุณความเป็นคน ซึ่งขณะนี่ในสังคมเรา คุณคนของเราอ่อนแอ เนื่องจากถูกเงินตราครอบงำ

”

ผมว่าการจะทำอะไรสักอย่าง เตี้ยวันนี้สังคมปัจจุบันจะถามว่า มีทุนหรือยัง และทุนที่ถามนี้ ส่วนใหญ่ในสังคมก็จะนึกถึง

เรื่องเงินตราเป็นอย่างแรก แต่ความเชื่อของผมคือว่า ทูนทางสังคมมันไม่ใช่เงินตรา สิ่งที่สำคัญกว่าเงินตรามีอยู่ แต่เราเชื่อมั่นนะนั่นทุนที่สำคัญทางสังคม ผมมองว่าเป็น ทุนคน ขณะนี้ในสังคมเรา ทุนคนของเราอ่อนแอ เนื่องจากถูกเงินตราครอบงำ

ลำดับที่ 2 เมื่อมีทุนคนแล้ว มันมีทุนภูมิปัญญา อาจจะมีมากบ้างน้อยบ้างตามแต่ประสบการณ์ แต่เนื่องจากตอนนี้ทุนทางปัญญาของสังคมไทยเราถูกครอบงำด้วยทุนจากตะวันตก ทุนที่ 3 คือทุนทางวัฒนธรรม เรามีวัฒนธรรมของเราอยู่แต่ก็ถูกทำลายเสียเยอะเหมือนกัน ทุนที่ 4 คือทุนธรรมชาติ ประเทศไทยเรามีทุนทางธรรมชาติมากมายที่จะเพาะปลูก ทุนที่ 5 คือทุนแรงงาน ทุกคนที่เกิดมาในสังคมมีแรงกันทุกคน ทุนที่ 6 คือทุนเวลา เท่ากันหมดทั้งโลก

ผมให้ความสำคัญกับทุนเงินตราเป็นอันดับ 7 เป็นทุนสุดท้าย แต่ในสังคมปัจจุบัน ทุนเงินตรามาแรงมาก ทำให้ทุนที่ 1-6 อ่อนแอจนไม่สามารถนำสังคมเราไปสู่ความสงบสุขได้ มีความจำเป็นในเวทีสาธารณะน่าจะท้าวิจัยเรื่องทุน เอาทุนขึ้นมาให้เกิดความสมดุล มันจะทำให้สังคมมีความสุข ฉะนั้นการที่จะสร้างรากฐานที่ดีเพื่ออนาคตของประเทศไทย ผมว่าต้องท้าวิจัยเรื่องการพัฒนา ตัวผมได้เสนอโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาทุนให้เกิดความสมดุล

สุรินทร์ ปรัชญพฤกษ์ ผู้นำชุมชน

“

สังคมไทยต้องเป็นสังคมเชิงรุก คนไทยจะทำหน้าที่เชิงรุกได้ต้องลุกจากเก้าอี้เสียก่อน เพราะไม่มีเต่าตัวไหนเดินโดยไม่เอาหัวออกจากกระดอง

”

ผมมีความรู้สึกที่สังคมไทยเป็นสังคมที่ผิดปกติ ผิดปกติตรงที่เป็นสังคมแห่งการรับรู้รับรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้รู้แล้วก็ทำอะไรไม่ได้

คนอีสานอยู่ในท้องถิ่นไม่ได้ เพราะไม่มีความรู้และศักยภาพพอที่จะอยู่ในท้องถิ่น ทำให้เกิดคำถามว่าวันนี้สังคมไทยอยู่กับความรู้อะไร นโยบายเร่งด่วนที่ผมคิดว่าน่าจะทำได้เพื่อแก้วิกฤติคือต้องทำให้คนไทยเป็นผู้เรียน เมื่อคนไทยเป็นผู้เรียน คนไทยจะเป็นผู้รู้ เมื่อรู้แล้วจะมีสติ มีปัญญา ช่วยกันสร้างสังคมให้เป็นสังคมของการเรียนรู้

คนไทยทำตัวไม่รู้ไม่ชี้ต่อไปไม่ได้ สถานการณ์ปัจจุบันคนไทยต้องทำหน้าที่ 2 อย่าง 1 ทำหน้าที่ประจำให้ดี 2 ทำหน้าที่พัฒนาสังคม

ผมคิดว่าวันนี้สังคมไทยต้องเป็นสังคมเชิงรุก คนไทยจะทำหน้าที่เชิงรุกได้ต้องลุกจากเก้าอี้เสียก่อน เพราะไม่มีเต่าตัวไหนเดินโดยไม่เอาหัวออกจากกระดอง

พระไพศาล วิสาโล ผู้นำศาสนา

๑๑

สังคมไทยขาดสถาบันที่จะเป็นพลังในทางจริยธรรมหรือในทางสติปัญญา เราอาจจะมีตัวบุคคลในการที่จะเป็นพลังในทางสติปัญญาและจริยธรรมในการทำความดีแต่ก็ไม่ใช่สถาบัน

๑๑

เราต้องพัฒนาคนให้มีคุณธรรม เมตตาธรรม และสันติธรรม เพราะเราต้องอยู่ท่ามกลางความหลากหลาย การลงทุนกับคน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของความรู้สติปัญญา แต่รวมไปถึงวิถีคิดที่ถูกต้อง เพื่อการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทั่วถึง

ปัจจุบันกลไกการบ่มเพาะสร้างจิตสำนึกหรือสร้างคนจากวัฒนธรรมดั้งเดิมอ่อนลง ในขณะที่กลไกในการสร้างจิตสำนึกแบบใหม่กลับไม่ทำงานเท่าที่ควร เราจึงต้องช่วยกันสร้างกลไกเหล่านี้ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เข้มแข็งอย่างรอบด้าน เพราะสังคมไทยเราขาดสถาบันที่จะเป็นพลังในทางจริยธรรมหรือในทางสติปัญญา เราอาจจะมีตัวบุคคลในการที่จะเป็นพลังในทางสติปัญญาและจริยธรรมในการทำความดีแต่ก็ไม่ใช่สถาบัน กระบวนการทำงานหรือกลไกที่จะทำให้คนทำความดีก็ไม่

คำถามก็คือสถาบันที่จะเป็นแรงบัลดาลใจให้คนทำความดีหายไปไหน ทำไมสถาบันสงฆ์ถึงไม่ขยับอะไรมาก แต่สถาบันสงฆ์

ที่น่าจะมีพลังในการสร้างการทำความดีกลับไม่มีเคลื่อนไหว ซึ่งนี่คือปัญหาว่าเราขาดสถาบันที่เป็นแรงบัลดาลใจทางจริยธรรม เรามีแต่ตัวบุคคล

วินัย สะมะฮุน ผู้นำศาสนา

“

องค์กรของศาสนาจะต้องมีการประสาน
ซึ่งกันและกัน หลักธรรมของทุกศาสนา
จะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และต้องอาศัย
หลักธรรมที่มีจุดร่วม ที่เป็นสากล

”

ผมคิดว่ารากฐานที่ดีในอนาคต คือเราต้องเข้าใจรากฐาน
ของชีวิต และเข้าใจว่าเป้าหมายที่แท้จริงของทุกศาสนาคืออะไร

ถ้าหากเราพยายามช่วยกันวิเคราะห์ดู ศาสนานั้นมีเป้าหมายที่จะจัดระเบียบของชีวิต เมื่อชีวิตมีระเบียบแล้วก็ออกไปจัดระเบียบของสังคม ผมคิดว่าเริ่มต้นแบบนี้ก็จะทำให้รากฐานของอนาคตนั้นเกิดความยั่งยืนขึ้นมา

เป้าหมายที่แท้จริงของศาสนาอิสลามคือการไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพ ผมคิดว่าปัจจุบันนี้จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการเรื่องต่างๆ นานาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเรา แม้กระทั่งเรื่องของศาสนา ผมไม่ได้หมายความว่าเราจะเอาศาสนามารวมกัน แต่ผมหมายความว่าองค์กรของศาสนาจะต้องสามารถ

มีการประสานซึ่งกันและกัน หลักธรรมของทุกศาสนาจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และต้องอาศัยหลักธรรมที่มีจุดร่วม ที่เป็นสากลจริง ๆ ที่จะสร้างความสุขให้กับประชาชน และสามารถสร้างสันติภาพให้แก่มนุษยชาติได้ ผมว่าเราจะต้องบูรณาการซึ่งกันและกันได้

ถ้าชีวิตมนุษย์เราแบ่งเป็น 3 ส่วนคือกายภาพ สมอง และจิตใจของเรา ในศาสนาอิสลามเราเรียกผู้ที่จะเข้าไปคุมสมองนั้นว่าศรัทธาธรรม สิ่งที่เราไปคุมทางกายภาพก็คือการน้อมปฏิบัติตามคำสอน ส่วนที่จะไปควบคุมจิตใจผมบัญญัติศัพท์ว่าสุนทรียธรรม เป็นเรื่องของความงดงามที่เกิดจากคุณธรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเป็นแก่น เป็นรากฐานของศาสนา และมันเป็นรากฐานของชีวิต

เราต้องสร้างความเข้าใจต่อกันแท้ของศาสนาว่า ศาสนามีหน้าที่ในการจัดระเบียบชีวิต เพื่อให้ชีวิตที่มีระเบียบแล้วนี้ออกไปจัดระเบียบของสังคมต่อไป

พงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร สื่อมวลชน

“

สื่อมวลชนต้องปฏิบัติตัวเองให้รู้ว่าตัวเองนั้นเป็นทั้งตัวปัญหา และเป็นผู้แก้ปัญหาในกระบวนการของสังคมทั้งหมด

”

ปัจจุบันเราจะพบว่าระบบสื่อสารมวลชนทั้งหมดเน้นไปทางด้านของบันเทิงและโฆษณา 90 เปอร์เซ็นต์ของระบบความคิดและความรู้ทั้งหลายเกิดขึ้นมาจากบทบาทของสื่อสาร-มวลชนประเภทวิทยุและโทรทัศน์ แต่แท้ที่จริงแล้ว สื่อมวลชนประเภทนี้เป็นสื่อของรัฐ รัฐได้ใช้อำนาจรัฐควบคุมสัมปทาน และใช้สื่อมวลชนกลุ่มนี้เข้าไปคุมระบบสื่อสารมวลชนของประเทศ และเข้าไปในการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยที่ไม่มีอะไรเข้าไปควบคุม

ฉะนั้นสิ่งที่จะต้องทำในส่วนของสื่อมวลชนก็คือ จะต้องมีการปฏิวัติ ทั้งปฏิวัติภายใน คือต้องปฏิวัติตัวเองให้รู้ว่าตัวเองนั้นเป็นทั้งตัวปัญหา และเป็นผู้แก้ปัญหาในกระบวนการของสังคมทั้งหมด ขณะนี้ก็มีกระบวนการปฏิวัติหรือปฏิรูปสื่อสารมวลชนอยู่ในประเทศไทย แต่มันยังไม่เท่าทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ส่วนการปฏิวัติจากภายนอกก็จำเป็นต้องให้รู้ว่า ตัวเองนั้นไม่ใช่แค่องค์กรที่จะอาศัยสื่อสารมวลชนในกระแสหลักเท่านั้น แต่ตัวท่านเองไม่ว่าจะเป็นสาธารณะใด องค์กรใด หรือบุคคลใด จะเป็นปัจเจกหรือมหาชนก็ตาม ก็สามารถสร้างสื่อมวลชนที่ถูกต้องได้

ปรีดา เตียสุวรรณ นักธุรกิจ

“

ทรัพยากรในโลกนี้มีไม่พอให้رابริโศก
กันแบบที่วัดด้วยจีดีพี

”

การใช้จีดีพีหรือผลผลิตมวลรวมประชาชาติมาใช้วัดความ-
เจริญของประเทศ กำลังจะเป็นเรื่องที่เซย์ และด้วยเหตุนี้จีดีพี
ก็คือกระแสโลกาภิวัตน์ที่เรา รู้กันอยู่ที่นี่ จะนำมาซึ่งกระแสโลกา-
ภิวัตน์ใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น

เพราะทรัพยากรในโลกนี้มันไม่พอหรอกครับ ที่จะให้เรา
มาบริโศกกันแบบที่วัดกันด้วยจีดีพี ใครจะสามารถสร้างสินค้า
อุปโภค-บริโภคออกมาได้มากเท่าไร แล้ววัดจากความสำเร็จ
ตรงนั้น มันไม่พอที่จะให้รับประทานกัน

ฉะนั้น ตรงนี้มันชี้ให้เห็นชัดเลยว่า ใ้การที่คุณจะไปอยู่
อย่างเดิม โดยการที่คุณจะเอาทรัพยากรไปบริโศก แล้ววัดความ
สำเร็จกันที่ตัวทรัพยากรมันไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้แล้วในอนาคต
มันก็เลยมาถึงว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นคำตอบหรือไม่

แต่นักธุรกิจธรรมดาอย่างผม ผมไม่สนใจหรอกครับที่จะ
ให้โลกบริโศกกัน ในท้ายที่สุดเป็นการฆ่าตัวเองเพราะไม่มี
ทรัพยากรมากพอให้เราใช้ ผมรู้ว่าเมื่อถึงเวลาที่มันเกิดการแย่งชิง

ขึ้นมาแล้ว เราก็จะกลับไปสู่ระบบที่ต้องพยายามสร้างฐานอำนาจทางทหารขึ้นมา เพื่อจะไปแย่งชิงทรัพยากร

ผมถึงพยายามที่จะบอกว่ากระแสโลกาภิวัตน์ใหม่มันจะเข้ามาเป็นคลื่นลูกที่ 2 ก็ว่าได้ มันถึงเวลาแล้วที่จะต้องบั่นยะ-
บันยังการใช้ทรัพยากรในประเทศ อย่าใช้จนกระทั่งไม่เหลืออะไรในโลก ที่สำคัญกว่านั้นก็คือใช้แล้วอย่าทำลายโลก

yw

แผนกปฏิบัติ
กาย-จิต-สังคัม-ปัญญา
โดย ศ.บพ.ประเวศ วะสี

ในฐานะที่เป็นแพทย์ ผมคิดถึงระบบที่ดีที่สุดคือ ร่างกายของเรา เพราะระบบสังคมไม่ใช่ตัวอย่างที่ดีที่สุด คิดยากมาก

กายเป็นผลของการวิวัฒนาการมา 4,500 ล้านปี นักคิดนำระบบทางชีววิทยาเป็นตัวอย่่างการคิดเรื่องสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ เดิมการคิดเรื่องสังคมเป็นการคิดในฐานะที่สังคมเป็นสิ่งไม่มีชีวิต ระบบเศรษฐกิจไม่มีชีวิต แต่จริง ๆ แล้วมันมีชีวิต มีจิตใจ มีจิต-วิญญาณ

ระบบร่างกายของเรามีความหลากหลายสุดประมาณ เซลล์-สมอง เซลล์ตับ ปอด หัวใจ ล้วนมีบูรณาการและอยู่ในความสมดุล

ความสมดุลคือสุขภาพและความยั่งยืน ความเจ็บป่วยทุกชนิดคือการขาดดุลยภาพ ในความหมายที่ว่า ดุลยภาพคือความสุข ความเป็นปกติ

ตามหลักคิดจากโบราณกาล แตกออกเป็น 4 เรื่อง คือ กาย จิต สังคม ปัญญา

กาย หมายถึง กายภาพ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน การคมนาคม เช่น เรื่องเชื้อโรคที่กำลังเข้ามามีบทบาทในการจัดระเบียบสังคม พอระบบชีวิตระบบสังคมมันไม่ถูกต้อง เชื้อโรคจะระบาด อย่างเรื่องวัวบ้าที่อังกฤษเอาเนื้อไปให้วัวกิน เพื่อเร่งวัวให้เติบโตเร็ว พอวัวกินเนื้อเข้าไปก็ติดเชื้อวัวบ้า แต่ถ้าระบบการอยู่ได้สมดุลก็จะสามารถสกัดกั้นเชื้อโรคไม่ให้ระบาดได้ ถ้ามองเรื่องซาร์ส เรื่องไข้หวัดนก ก็ต้องมองตรงนี้ด้วย เพราะมันจะเป็นการทำลายดุลยภาพอย่างสำคัญ

เราพัฒนาสังคมไปเป็นสังคมที่กินน้ำมันมาก เพราะฉะนั้นเวลาน้ำมันขึ้นก็จะตกใจไปหมดทั้งประเทศ ดังนั้นเราต้องดูด้วยว่าทำอย่างไรจึงจะได้ดุลยภาพ บูรณาการกับเรื่องอื่น

จิต เรามีขนาดเล็ก และเราเห็นอะไรเป็นส่วนไหน เราเห็น

อย่างแยกส่วน คิดอย่างแยกส่วน และทำอย่างแยกส่วน ไม่มีวันสำเร็จ เราต้องเข้าถึงทั้งหมด เป็นตาบอดคลำช้าง ไม่เห็นข้างสักตัว จะทำนโยบายก็ไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้

ฉะนั้นต้องเห็นข้างทั้งหมด นึกถึงการอยู่ร่วมกันทั้งหมด ด้วยเหตุนี้เรื่องจิตจึงเป็นเรื่องสำคัญ เราต้องการจะอภิวัฒน์จิต ให้จิตใจใหญ่เข้าถึงความเป็นทั้งหมด ให้เรื่องทั้งหมดมาเชื่อมโยงกัน ไม่อย่างนั้นจะเห็นยากมาก เพราะเป็นเรื่องซับซ้อน และถ้าเราขาดความมั่นใจมันก็จะทำให้เกิดความกลัว เมื่อเกิดความกลัวก็จะทำร้ายคนอื่น

วัตถุประสงค์คือ การอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่งมนุษย์กับมนุษย์

สังคม ในที่นี้เรากำลังพูดถึงสังคมที่เข้มแข็ง หากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติเป็นไปอย่างสมดุล ความเป็นครอบครัว ชุมชน ประชาสังคม การเมืองภาคพลเมืองก็จะเข้มแข็ง

ความเป็นธรรมทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าสังคมขาดความเป็นธรรม ก็ขาดความเป็นชาติ คนจะไม่รักชาติ บางทีก็เกลียดอยากอพยพไปอยู่ที่อื่นก็มี

สังคมไทยเป็นสังคมที่ขาดความเป็นธรรม ขาดศีลธรรม พื้นฐานเป็นเบื้องตัน ศีลธรรมพื้นฐาน เป็นการเคารพศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นคนของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะของคนเล็ก คนน้อย คนยากคนจน

สังคมไทยเป็นสังคมอำนาจมาแต่โบราณ เพราะฉะนั้นจะไม่เคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นคนของคนที่ไม่ใช่อำนาจ แล้วถ้าขาดศีลธรรมขั้นพื้นฐานมันก็จะพัฒนาไม่ได้ เพราะประชาธิปไตยอยู่ที่การเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าของความเป็นคน สิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็ก การพัฒนาที่คำนึงถึงชุมชนต่างๆ ก็อยู่ที่ศีลธรรม

ตัวนี้ และมันอาจจะแตกออกมาเป็นความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ ทางกฎหมาย ทางสังคม ทางการศึกษา

เรื่องเศรษฐกิจเรากำลังพูดถึงกันเยอะ ว่าถ้าเศรษฐกิจเอาแต่เงินเป็นตัวตั้ง แน่نونว่าต้องนำไปสู่วิกฤติ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง นำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequal relationship) ทั้งนี้มีตัวเลขยืนยันแน่นอนทั่วโลกทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ช่องว่างนี้ยิ่งถ่างมากขึ้น และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ถ้าเราลองนึกภาพคนรวยมีเงินเป็นหมื่นล้าน นั่งเครื่องบินไปเห็นที่สวย หันไปพยักหน้ากับลูกน้อง ลูกน้องจัดการกลับมา เอาไปเป็นหมื่นไร่ กับคนที่ไม่มีอะไรเลย เข้าไม่ถึงการใช้ทรัพยากร ไม่มีอำนาจอะไรทั้งสิ้น สังคมอย่างนี้มันอยู่ไม่ได้

ผมไม่ได้ต่อต้านการเติบโต แต่ถ้าสังคมมีความเป็นธรรม มีความเข้มแข็ง มันจะเติบโตไปบนพื้นฐานของความสมดุล ถ้าตรวบไต่ที่ยังขาดความเป็นธรรม ขาดสมดุล แล้วเราไปเร่งการเติบโตตรงนี้ขึ้น ความไม่เป็นธรรมก็ยิ่งมากขึ้น ยิ่งจะนำไปสู่ความวิกฤติและความรุนแรง เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจที่สมดุล ต้องสมดุลกับทรัพยากร กับพลังงานด้วย

ทิศทางการพัฒนาการขนส่งที่ไปเน้นการขนส่งด้วยรถสิบล้อวิ่งตลอด 24 ชั่วโมง ใช้น้ำมันเยอะ แทนที่จะใช้รถไฟ ใช้เรือกลไฟที่ใช้พลังงานน้อยกว่า มาถึงตอนนี้เราก็เสร็จเลย เพราะน้ำมันขึ้นราคา มีการพูดกันว่าไม่กี่ปีข้างหน้าน้ำมันจะราคาถึงบาร์เรลละ 100 กว่าดอลลาร์ และท่านทั้งหลายคิดดูเถิดว่า ผลกระทบจะมีมากมายเพียงใด

ดังนั้นในระบบร่างกายที่ดี ต้องมีระบบรักษาความสงบ มีภูมิคุ้มกัน มีการต่อสู้กับภัยต่างๆ ที่มันจะเกิดขึ้นจากภายนอก เช่น เชื้อโรค เซลล์มะเร็งที่มันจะเกิดขึ้น จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันต่างๆ

ต้องมีการรักษาความสงบและป้องกันการรุกราน

ในเรื่องระบบข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร ดูจากที่ร่างกายลงทุนเรื่องข้อมูลข่าวสารกับการสื่อสาร ถ้าร่างกายเต็มไปด้วยสิ่งเหล่านี้ ก็จะมีบูรณาการตัวเองได้ อะไรจะเกิดขึ้น อะไรจะเปลี่ยนแปลงไป ก็รู้ถึงกันหมดทั้งระบบและปรับตัวได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ที่ต้องคิดอย่างจริงจังว่า การสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้คนไทยรู้ความจริงโดยทั่วตลอด ทำให้ทำอะไรง่ายขึ้นเยอะ

ทำอย่างไรเราจึงจะพัฒนาระบบวิจัยที่ดี และเป็นสมองของประเทศจริง ๆ เรามีสมองที่จะรับรู้ความจริง นำความจริงมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นปัญญาที่สูงขึ้น ทำให้เหมาะกับการใช้งาน และเมื่อใช้งานไปแล้วก็ต้องประเมินอีกว่า ใช้ไปแล้วเป็นอย่างไร ต้องปรับตัวอย่างไร เราจำเป็นต้องคิดถึงระบบสมองของประเทศที่ดีว่าจะเป็นอย่างไร

ปัญญา คือที่มาของเวทีประชุมครั้งนี้ ที่ผ่านมาเรามักพูดว่าเอา knowledge ไป empower สังคม แต่จริงๆ แล้วเราต้อง empower knowledge ด้วย เรายังเรื่องนั้นเรื่องนี้เยอะแยะ แต่เราจะทำอย่างไรที่จะสังเคราะห์การวิจัยต่างๆ ที่มีความรู้เป็นส่วนๆ เข้ามาเป็นอิมใหญ่ ที่มันจับอารมณ์ของสังคม ให้สังคมเข้ามาสนใจ และเข้ามามีส่วนร่วมที่จะเคลื่อนไหวไป

และนี่คือการทำงานเชิงยุทธศาสตร์เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางต่อไป

**RAISING
THE VOICE**

ปากคำจาก
รศ.ทศพร

กลุ่มที่ 1

ประธานการประชุม : โปบุลย์ วัฒนศิริธรรม

เลขานุการที่ประชุม : เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

โปบุลย์ วัฒนศิริธรรม “ท่านใดที่อยากจะเสริมในเชิงนโยบายหรือกติกา เสนอแนะเรื่องที่คุณคิดว่ามีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนชุมชน เชิญได้เลยครับ”

สุชุม วงเวียน / มุขนิธิเพื่อชีวิตประเสริฐ ศูนย์เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน “ปัญหาของสังคมวันนี้มีปัญหาค้นพื้นฐานคือด้านการเมืองในบ้านเรายังขาดหลักประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ คนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ตลอดระยะเวลา 70 ปีที่ผ่านมาทำได้แค่การขยายสิทธิ์เท่านั้น มันสะท้อนให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้มีส่วนร่วมของประชาชนน้อยมาก

“ผมขอเสนอแนวทางให้มีการปฏิวัติการเมือง ให้สิทธิของคนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสได้มาเป็นตัวแทนในเรื่องของระบบทางการเมือง และปฏิวัติรากฐานทางเศรษฐกิจ เราต้องเชื่อมเศรษฐกิจระดับรากหญ้ากับระบบของลูกจ้างให้ต่อกัน โดยไม่มีพ่อค้าคนกลาง ด้วยวิธีการนำเศรษฐกิจพอเพียง ธนาคารหมู่บ้าน หรือสหกรณ์ต่างๆ ส่งเสริมค่านิยมใช้สินค้าไทย”

มะลิ ทองคำเปลว / เกษตรกรเครือข่ายทรัพยากรภาคเหนือตอนล่าง “ผมคิดว่า กระบวนการที่เราจะสร้างชุมชนเข้มแข็งมันยังขาดการให้ความรู้ ไม่มีพื้นฐานทางด้านการเมืองเกี่ยวกับชุมชนที่ดีด้วยซ้ำไป รัฐธรรมนูญปี 40 เป็นอย่างไร ชำราชากรบางคนยังไม่รู้ด้วยซ้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่ว่ากันกลไกทางการเมือง ตามรัฐบาลไม่ว่ากัน โครงการต่างๆ ที่ลงสู่ชุมชน สุดท้ายมันไม่ใช่ผลประโยชน์ของชุมชน แต่เป็นผลประโยชน์ของฝ่ายการเมือง

“เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ผมเชื่อเลยว่าเอามาจ่ายค่าโทรศัพท์เดือนละ 300 บาท ปีเดียวก็หมดครับ เงินออกจากกระเป๋าชาวนารัฐบาลมาสู่หมู่บ้าน แล้วก็กลับไปเข้ากระเป๋าข้าราชการของรัฐบาล ผมอยากเห็นบุคลากรที่ให้ความรู้ในเรื่องนี้เป็นกระบวนการจริงๆ ชำราชากรจะให้ความรู้กับชุมชนอย่างไร จะร่วมมือกันอย่างไร เป็นสิ่งเดียวที่ผมฝากไว้ครับ”

ผู้ใหญ่โกเมศร์ ทองบุญชู “เราไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงกระแสโลกาภิวัตน์ได้ ท่ามกลางกลไกทางการเมือง มีทางเดียวที่จะเพิ่มพลังให้กับกลไกทางการเมืองภาคประชาชน คือเราจำเป็นต้องหนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อให้เขารู้จักตนเอง รู้จักชุมชน แล้วสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองได้ ผมไม่เชื่อว่ากลไกภาครัฐต้องการที่จะให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะถ้าการเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งเมื่อไหร่ การเมืองเลือกตั้งก็ต้องอ่อนแอ การเมืองภาครัฐก็ต้องถูกตรวจสอบ มันเป็นเหรียญสองด้าน

“ผมขอยกตัวอย่างพี่น้องมอแกนฝั่งอันดามัน เขาไม่รู้เลยว่าที่ดินที่เขาอยู่มีโฉนดด้วย เขาอยู่มาร้อยปี มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีป่าช้า มีสุสาน เขาทำให้ไปขุดดูก็ได้ พิสูจน์กัน

แบบกระดูกไดโนเสาร์ อยู่ๆ โฉนดมันโผล่ขึ้นมาเพราะเขาไม่รู้
สิ่งสำคัญคือเราจะทำอะไรให้เขา รู้ ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
และเชื่อมโยงกันให้ได้”

ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ “สิ่งหนึ่งที่ทางชุมชนยังคิดไม่ถึง
ก็คือ เราทุกคนเหมือนอยู่ในกรงขังของระบบทุนนิยม เป้าหมาย
หลักของมันคือกำไร โดยการคิดเทคโนโลยีขึ้นมารองรับการผลิต
ให้มาก ทำให้คนเล็กคนน้อยอย่างเราตามไม่ทันและสู้มันไม่ได้
ต่อมาก็เร่งการขายให้มากด้วยการโฆษณา การยั่วยุ การเลียนแบบ
และการครอบงำทางวัฒนธรรม กระบวนการทางเศรษฐกิจจะ
ขับเคลื่อนไปได้ด้วยผลประโยชน์ส่วนตน คนจะต้องเห็นแก่ตัว
คนถึงจะดิ้นรน และจะทำให้มีกำไร การเห็นแก่ตัวจึงกลายเป็น
ความชอบธรรมในระบบทุนนิยม เมื่อสิ่งเหล่านี้กลายเป็นความ
ชอบธรรม ทำให้ระบบการศึกษาผลิตคนขึ้นมาเพื่อรองรับระบบ
ทุนนิยม

“ผมกลัวพูดว่า อำนาจรัฐที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ไม่สนับสนุน
เศรษฐกิจพอเพียง เพราะระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นระบบที่
ลดขนาดของตลาด ลดรายจ่าย ทำให้ทุนเสียเปรียบ เพราะทุน
ต้องการขยายตลาด ดังนั้นถ้าเราต้องการสร้างระบบเศรษฐกิจ-
พอเพียง หนึ่ง เราต้องสร้างอำนาจรัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจ-
พอเพียง สอง เราต้องทำให้นโยบายสาธารณะเป็นจริง สาม คนจะ
ต้องมีสิทธิ์และอำนาจที่จะทัดทานให้มันเกิดความพอดี ระหว่าง
เศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจตลาด”

ประทุม แสงทองไทย / อาสาสมัครกรมประชาสัมพันธ์
“จากที่ได้ลงพื้นที่ทำงานอาสาสมัครมา ขอเรียนว่าภาครัฐไม่ได้ให้
การสนับสนุนองค์กรอาสาสมัครอย่างชัดเจน เราได้ให้ชาวบ้าน

รวมตัวกันเขียนโครงการเสนอ พยายามเชื่อมโยงทางภาครัฐกับภาคประชาชน แต่ทางภาครัฐคือกรมประชาสงเคราะห์ไม่ได้ให้การสนับสนุน ทั้งที่เราได้เสนอปัญหาเร่งด่วนหลักๆ 8 ประเด็นของชาวบ้านไปให้แล้ว เขาก็ส่งไปยังกระทรวง แล้วกระทรวงก็ส่งกลับคืนมาให้พวกเราอีกที มันชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐไม่ได้ให้การสนับสนุนหรือเห็นความสำคัญต่อศักยภาพของอาสาสมัครเลย ดิฉันขอฝากเรื่องนี้ด้วยค่ะ”

“ 66”
ผมไม่เชื่อว่าสภาภาครัฐต้องการที่จะให้ชุมชนเข้มแข็ง เพราะถ้าการเมืองภาคประชาชนเข้มแข็งเมื่อไหร่ การเมืองเลือกตั้งก็ต้องอ่อนแอ การเมืองภาครัฐก็ต้องถูกตรวจสอบ มันเป็นเหรียญสองด้าน

ครูชบ ยอดแก้ว “จากการทำงานภาคประชาชนของผมได้ทำโครงการสังจจะวันละ 1 บาทต่อวันต่อคน โดยทำที่จังหวัดสงขลา เพื่อนำเงินนี้มาจัดสวัสดิการภาคประชาชน เหมือนกับสวัสดิการของรัฐ หรือประกันสังคมของพนักงานบริษัท ปรากฏว่าคนจำนวนมากเห็นด้วย ภายในเวลา 11 เดือน 16 อำเภอ ได้สมาชิก 15,052 คน อันนี้เป็นข้อมูลวันที่ 16 มีนาคม 48 ตอนนี้มีเงินกองทุนของตัวเอง 3,446,133 บาท ตั้งใจจะทำโครงการนี้ 4 ปี พูดแล้วต้องทำจึงจะเห็นผล นี่เป็นการจัดการกับความรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ผมจึงคิดว่าปัญหามันมีอยู่ตรงที่ มันมีคนคิดได้ แต่ไม่มีคนทำ หรือคนทำไม่ได้เข้าใจความคิดตั้งแต่ต้น”

(ผู้เข้าร่วมประชุมท่านหนึ่ง) / กรุงเทพฯ “ดิฉันอยากรนำเสนอเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐซึ่งเป็นมาตราที่ 40 ดิฉันสังเกตว่าการปฏิบัติงานทรัพยากรมนุษย์ของภาครัฐมักมี

การเลือกปฏิบัติ ถ้าส่งจดหมายหรือกระทู้ส่งที่รายการแผ่นดิน ต้องใช้เวลาปฏิบัติจริงนานถึง 1 ปี บางครั้งก็ขาดการมาตรวจสอบ แต่ดิฉันก็รู้สึกสบายใจขึ้นที่ สสร.เขามีตัวผลักดันอยู่ ส่วนกรณีที่รัฐทำกับประชาชนที่ดิฉันชอบใจมากคือ กรณีของยายไฮ ถือเป็นโมเดลนักต่อสู้ด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีของการวิริยะและเพียรพยายามของหญิงไทย”

ระนอง เดชนครดล / จังหวัดตรัง “สถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญมาก ถ้าครอบครัวไม่มีความสุข จะพัฒนาอะไรก็ไม่กำลังใจ อยากให้มีการสร้างการเรียนรู้ของพ่อแม่ที่มีต่อการพัฒนาการของลูกในแต่ละช่วงวัย และเรื่องพัฒนาครอบครัวโดยชุมชนมีส่วนร่วม”

กลุ่มที่ 2

ประธานการประชุม : ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช

เลขานุการที่ประชุม : พศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล

วิจารณ์ พานิช “สิ่งที่เราจะคุยกันนี้อยู่ใน 3 เรื่องใหญ่ คือ หนึ่ง การสร้างรากฐานที่ดี สอง เรื่องพื้นที่เรียนรู้ และอีกอันคือ สมดุลของการสร้างทุนทางสังคม กติกาที่ดีว่า ขอให้ท่านบอกชื่อ

ว่ามาจากไหน ทำอะไร แล้วค่อยเล่าว่าความสำเร็จในเรื่องที่ท่านทำคืออะไร และสำเร็จได้อย่างไร ขอให้เล่าเฉพาะที่สำเร็จนะครับ เพื่อจะได้ตัววิธีการ แล้วเราจะช่วยกันจับว่ามีประเด็นสำคัญอะไรที่จะนำไปสู่รากฐานที่ดีของสังคม และนำไปสู่พื้นที่เรียนรู้ในชุมชนได้อย่างไร”

พิเศษฐ เมลลานนท์ / Niigata University ประเทศญี่ปุ่น
“ผมเป็นนักกฎหมายและสอนกฎหมายเพื่อสังคม กฎหมายเกี่ยวกับความยากจนอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น เมื่อ 4 ปีที่แล้วได้ดูข่าว NHK พบว่า ในญี่ปุ่นมีคดีที่ชาวบ้านฟ้องรัฐและบริษัทเอกชนและชนะคดี ที่ญี่ปุ่นเรียกคดีนี้ว่า คดีอิตีไอ ซึ่งก็หมายถึงคดีเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

“พอย้อนกลับมาดูที่เมืองไทย กลับพบว่า ยังไม่มีศาลใดตัดสินให้ชาวบ้านชนะในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิชุมชน ที่อยู่ในมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญเลย เท่าที่ผมทราบก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญกับศาลปกครองตัดสินว่า ถ้าชาวบ้านอ้างสิทธิชุมชน ยังใช้บังคับมาตรา 46 ไม่ได้ เพราะมีข้อบัญญัติที่บอกว่าถ้าไม่มีกฎหมายลูกก็จะบังคับไม่ได้

“ในฐานะที่เป็นนักกฎหมายก็รู้สึกที่ท่านทำผิด เพราะชาวบ้านอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญ แต่ท่านไม่แตะเลย ฉะนั้นผมจึงคิดหาวิธีที่จะทำอย่างไรให้ศาลไทยตัดสินคดีโดยใช้มาตรา 46 สิ่งนี้คือเป้าหมาย และประการที่ 2 จะทำอย่างไรให้ศาลตัดสินให้เป็นคุณกับชาวบ้านด้วย”

วิจารณ์ พาณิช “ขอบคุณครับ ความสำเร็จของอาจารย์ก็คือความพยายามที่จะทำให้เกิดสิทธิชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้ศาลยอมรับที่จะปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนะครับ”

แก้ว สังข์อยู่ / สภาประชาชนจังหวัดพัทลุง “ผมขอยกตัวอย่างตำบลลำสิงห์ ก่อนหน้านี้เกิดความแตกแยก อบต. กำหนดผู้ใหญ่บ้าน และลูกหลานของชุมชนที่ออกไปจากท้องถิ่น ไม่รู้เลยว่าปู่ย่าตาทวดสร้างชุมชนมาได้อย่างไร แต่รู้ว่ากรุงศรีอยุธยาแตกเมื่อไหร่ กรุงธนบุรีแตกเมื่อไหร่ สุโขทัยแตกได้ยังไง แต่ไม่รู้เรื่องตำบลของตัวเอง

“พอเห็นปัญหา ผู้ใหญ่ในชุมชนก็เอาข้อมูลที่เก็บได้มานั่งวิเคราะห์ อบต.อยากจะทำให้ชุมชนอยู่ดีมีสุข ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดและกลุ่มต่างๆ ก็เหมือนกัน ถือว่ามีเป้าหมายร่วมกัน ก็เลยตั้งสภาสามเส้าขึ้นมา ให้มี อบต. ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำชุมชนมาวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนทุกเดือน ถ้ามีคนของราชการลงไปก็ต้องให้เข้าร่วมที่ประชุมด้วย แม้แต่ อบต.จะกำหนดนโยบายอะไรก็ต้องผ่านสภาตรงนี้ ชาวบ้านต้องรับรู้ เป็นสภาประชาชนที่ทุกอย่างคือการเรียนรู้ร่วมกันทั้งหมด สร้างเวทีวิพากษ์นำไปสู่การพัฒนา ก่อให้เกิดความสามัคคีและความสมานฉันท์”

วิจารณ์ พานิช “สภาประชาชนตำบลลำสิงห์ เริ่มต้นจากทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เอาสิ่งที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เข้าไปช่วยสืบสาวที่มาที่ไปของชุมชน โดยผู้สูงอายุในชุมชนจะมีประโยชน์มากในฐานะผู้ให้ความรู้ให้ข้อมูลวิธีนี้ก็ทำให้เกิดสำนึกรักท้องถิ่น เกิดความเป็นพวกเดียวกัน และความเป็นชุมชน จนกระทั่งกลายเป็นสภาประชาชน”

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ / สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม ม.มหิดล “ดิฉันจะขอพูดถึงความสำเร็จของกลุ่มคนที่ทำงานด้วยนะคะ คือกลุ่มของ จังหวัดจันทบุรี เป็นกลุ่มชนเล็กๆ ที่ภาษาอยู่ในภาวะวิกฤติ คือกำลังจะสูญเสียบางภาษาไปเนื่องจากเด็กไม่พูด

แต่เขาสามารถฟื้นฟูให้มีการบรรจุภาษาของชาติพันธุ์ตัวเองเข้าไป อยู่ในหลักสูตรท้องถิ่น

“คนในกลุ่มเป็นครูด้วยตนเองได้ สร้างสื่อการเรียนรู้ได้ อันนี้เป็นฐานรากที่สำคัญ เป็นการให้โอกาสชุมชนและชาวบ้านได้ ทำงานเอง โดยมีการสนับสนุนที่เหมาะสมจากสถาบันวิชาการ หรือภาครัฐ ซึ่งนับเป็นการสร้างฐานของประชากรที่มั่นคงขึ้น”

การดำเนินงานทั้งหมด ชุมชนจะต้องเป็นผู้กำหนด

เป็นผู้สำรวจข้อมูล และavมือทำเอง ซึ่งมันจะทำให้มันปกครอง
ต้องหันกลับมามองใหม่ว่า ชุมชนมีศักยภาพ สามารถคิดและ
ทำได้ด้วยตัวเองได้ เงินไม่ใช่ตัวสำคัญ แต่เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น

จุฬา สุตบรรทัด / มูลนิธิสื่อสร้างสรรค์ “ได้พบชุมชน
ที่สามารถอยู่รอดได้ในช่วงที่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจที่ผ่านมา คือ
ความสำเร็จของชุมชนอโศก ที่ใช้หลักศาสนาพัฒนาคนด้านจิตใจ
ให้ลดกิเลส เสียสละ และถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ ทุกคน
เป็นแรงงานที่ไม่รับเงินเดือน แต่เสียสละเงินที่ได้มาเข้าสู่ส่วนกลาง
ตามระบบสาธารณะ ใช้ศีล ใช้ศาสนาเป็นตัวนำทุกเรื่อง มีการ
รักษาสິงแวดล้อม จัดการขยะ นำมารีไซเคิลและทำปุ๋ยที่ไม่มีพิษ
ทำกิจกรรมไร้สารพิษ”

**รัตนา สมบูรณ์วิทย์ / สถาบันพัฒนาประชาสังคมภูมิภาค
สุพรรณบุรี** “ชุมชนที่ดิฉันจะยกตัวอย่าง ชื่อชุมชนบ้านหนองประ-
โธม เราพัฒนาคนโดยใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นตัวเดินเรื่อง ฉะนั้น
การดำเนินงานทั้งหมด ชุมชนจะต้องเป็นผู้กำหนด เป็นผู้สำรวจ
ข้อมูล และลงมือทำเอง ซึ่งมันจะทำให้มันปกครองต้องหันกลับมา

มองใหม่ว่า ชุมชนมีศักยภาพ สามารถคิดและทำด้วยตัวเองได้
เงินไม่ใช่ตัวสำคัญ แต่เป็นเพียงเครื่องมือเท่านั้น

“เรื่องที่สองคือความสำเร็จของประชาชนสมัชชาสุขภาพ
ทั้งประเทศ เราพิสูจน์ให้เห็นว่าตั้งแต่ปี 2543 มาจนถึงขณะนี้
กระบวนการสมัชชาสุขภาพซึ่งเป็นเวทีการเรียนรู้ เสริมสร้างความ
เข้มแข็งของภาคพลเมือง ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของการออกกำลังกาย
สุขภาพไม่ใช่การไปหาหมอ สุขภาพไม่ใช่การรักษา แต่สุขภาพคือ
การใช้กระบวนการความคิด การใช้ทุนทางทรัพยากรทั้งหมด มาเข้าใจ
และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตเสียใหม่เพื่อให้เกิดการสร้าง
สุขภาพที่ดี”

วิจารณ์ พานิช “เป็น 2 เรื่องที่มีความชัดเจน และ
คุณรัตนาสมาสามารถเชื่อมโยงเข้าไปใน 3 ประเด็นที่เราตั้งเป็นกรอบ
การประชุมเอาไว้ด้วย ขอเชิญคุณตระการต่อครับ”

ตระการ คุณาวุฒิ / พิจิตร “ผมอยากเห็นเยาวชนเข้ามา
เรียนรู้กับพวกที่เป็นผู้อาวุโส แต่ในที่นี้ยังมองไม่เห็นว่าจะมี
สถาบันไหนหรือองค์กรใด ที่จะทำให้เยาวชนได้เข้าไปเรียนรู้แบบ
สะดวกและง่ายดายเลย เช่น ถ้าเยาวชนคนรุ่นใหม่อยากจะ
เดินทางไปเรียนรู้กับชุมชนตัวอย่างสักเดือนหนึ่ง ควรจะมีอาหาร
มีที่พักให้เขา ตรงนี้เป็นเรื่องสำคัญ”

**คำจันทน์ จันทน์จำปา / กลุ่มธรรมรัฐชุมชนอำเภอ
บ้านดุง อุดรธานี** “ชุมชนของผมอยู่ห่างจากตัวเมืองอุดรธานีไปถึง
84 กิโลเมตร อยู่ในชนบทโดยแท้ ทำให้เราขาดโอกาสในการเข้าสู่
แหล่งทุน เมื่อปี 2525 ที่บ้านดุงเกิดภาวะข้าวยากหนักแฉง
ก็รวมตัวกันในลักษณะกลุ่มออมทรัพย์ รวมกันได้ประมาณ 15
คน มีเงิน 1,030 บาท จนถึงปี 2537 ก็ได้เงินมาถึง 3-4 แสนบาท

มีสมาชิกรวมกันเป็น 1,000 คน ทำกันโดยอาศัยหลักสหกรณ์แต่ก็ไม่ได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ก็โดนตัดสินโทษจากราชการว่าเป็นกลุ่มเถื่อนไม่มีกฎหมายรองรับ

“ต่อมาทางชุมชนเครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยก็ได้ยื่นมือเข้าไป เสนอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน แต่พอจดทะเบียนแล้ว ทางราชการก็เข้ามาควบคุม จนทำอะไรไม่ได้เลยทำอะไรก็ผิดกฎข้อบังคับ ผิดต่อระเบียบ ผิดกฎหมาย สมาชิกอยากจะประกอบอาชีพเอาเงินออกไปทำโน่นนี่ ก็กลายเป็นทำผิด

“พวกผมเลยตัดสินใจตั้งมันมาอีกกลุ่ม ทำมันเหมือนเดิม นั่นละ แต่ไม่ยอมจดทะเบียนใดๆ ทั้งสิ้น เสร็จแล้วทำเป็นกลุ่มย่อยเดี่ยวนี้ทั่วทั้งพื้นที่อำเภอบ้างคงในกลุ่มธรรมรัฐชุมชนอำเภอบ้านดุง ได้ตั้งกลุ่มย่อยในลักษณะกลุ่มออมทรัพย์เหมือนเครดิตยูเนียนถึง 75 กลุ่ม รวมเงินทั้งหมดในการบริหารจัดการก็ประมาณ 20 กว่าล้านบาท

“เครดิตยูเนียนที่จดทะเบียนก็ไม่ได้ยุบ ยังคงอยู่เหมือนเดิม พอเปรียบเทียบระหว่างพวกที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียน ถูกต้องตามกฎหมาย กับกลุ่มที่ไม่ยอมจดทะเบียน ปรากฏว่าการบริหารหรือการตัดสินใจช่วยมวลสมาชิกสู้อีกกลุ่มเถื่อนไม่ได้เลย ไม่ทราบจะเรียกว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ครับ”

สุวิไล เปรมศิริรัตน์ “พูดถึงความสำเร็จแล้ว ก็อยากจะต่อไปอีกนิด ขอพูดถึงความสำเร็จที่อาจจะยังยืนไปกว่านั้นอีกนิดหนึ่ง ดิฉันนึกถึงกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการฟื้นฟูภาษาว่าเป็นการฟื้นฟูความเป็นตัวตนและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งก็อาจไม่ยั่งยืน ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุน และการสนับสนุนนั้นนอกจากสถาบันวิชาการต่างๆ ที่ไปช่วยแล้ว ก็น่าจะต้องมีการสนับสนุน

การยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐด้วย”

วิจารณ์ พานิช “อาจจะต้องใช้หลักสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของอาจารย์หมอประเวศคือ นอกจากทำให้เกิดความเคลื่อนไหวของชุมชนแล้ว ก็ต้องไปโยงกับภาครัฐ ในเชิงกฎหมาย งบประมาณ หรือการจัดตั้งองค์กร นี่ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งเพื่อสร้างความยั่งยืน

“ขอสรุปกลุ่มย่อยว่า วันนี้เราระดมความคิดเห็นใน 3 หัวข้อ โดยมีประเด็นใหญ่ที่สุดก็คือ เรื่องการเรียนรู้ในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นต้องเป็นพระเอกนางเอก เป็นผู้กระทำเอง และอาจจะมีคนไปช่วยอำนวยความสะดวกบ้าง ไปช่วยกระตุ้นบ้าง ซึ่งการเรียนรู้นั้นก็ยังมีหลายแบบ ทั้งมุมมองเรื่องอาชีพ รายได้ เพื่อการเมือง-ท้องถิ่น มีหลาย ๆ เป้าหมาย แต่ในที่สุดก็ลงมาที่ความเป็นตัวของตัวเองของชุมชนของท้องถิ่น ผมเชื่อว่านี่น่าจะเป็นประเด็นที่เรียกว่าสำคัญที่สุดที่เราคุยกันวงนี้”

กลุ่มที่ 3

ประธานการประชุม : รศ.ดร.โคทม อารียา

เลขานุการที่ประชุม : ดร.จารุพรรณ กุลดิถน

โคทม อาริยา “เราจะพยายามทำประเด็นให้แคบลงหน่อย เรื่องสาเหตุของปัญหา ความทุกข์ยากอะไรต่างๆ กรุณาเก็บได้แล้ว เพราะเราทราบกันอยู่แล้ว แต่อยากให้ท่านระดมความคิดว่ามีข้อเสนอในการสร้างรากฐานที่ดีในเรื่องใด และจะสร้างอย่างไร”

ประพจน์ ศรีเทศน์ / ข้าราชการและอาจารย์มหาวิทยาลัย “ในช่วงเช้าผมฟังแล้วสรุปได้ 5 ประเด็นคือ ต้องทำให้คนมีความสุข ชุมชนต้องเข้มแข็ง สังคมต้องสันติ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต้องยั่งยืน และการเมืองต้องรับใช้ประชาชน”

โคทม อาริยา “คุณประพจน์สรุปได้ 5 ประเด็นจากที่เราพูดคุยกันในช่วงเช้า ท่านอื่นๆ จะเสนอประเด็นเพิ่มอีกไหมครับ เราอาจจะเอาสัก 2-3 ประเด็นนี้แล้วแต่เราจะเลือกกันนะครับ เชิญเสนอประเด็นเพิ่มเติมครับ เชิญครูสุรินทร์เลยครับ”

สุรินทร์ กิจนิจชีวี / ครูจากอยุธยา “ผมขอเพิ่มเรื่องการฟื้นฟูสถาบันครอบครัวครับ”

อรทัย พวงเถา / ชาวบ้านจากอยุธยา “ที่ไปสืบมาว่า ประเด็นในแต่ละกลุ่มคืออะไร เขาบอกว่าให้ดูประธานแล้วกัน เมื่ออาจารย์โคทมทำเรื่องการมีส่วนร่วม ดิฉันจึงอยากเห็นการมีส่วนร่วมในชุมชนค่ะ นี่เป็นประเด็นที่เสนอค่ะ”

วสันนท์ เจ๊ะโสะ / นักวิจัยจากนิต้า “ขอเสนออีกประเด็นหนึ่งค่ะ คือศาสนานำการพัฒนา พัฒนาโดยมีคุณธรรมเป็นต้นนำค่ะ”

โคทม อาริยา “เราจะคุยอันไหนก่อนหลังกันครับ ใครเห็นว่าประเด็นไหนสำคัญคุยก่อน และประเด็นไหนสำคัญน้อยถ้ามีเวลาเหลือค่อยพูดกัน”

ไสว สุนทร / ประธานชมรมพุทธรักษา “ผมขอเสนอครับว่าประเด็นคุณธรรมนำการพัฒนาควรจะอภิปรายก่อน เพราะธรรมะตัวเดียวสามารถแก้ปัญหาได้มากมายเลย ยกตัวอย่างให้เห็นเป็นรูปธรรมเลยนะครับ ถ้าเรามีธรรมะซะอย่างเดียวยะก็แก้ปัญหาได้มากมาย เช่น คนที่เป็นลูกค้ำของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นหนี้มากมายมหาศาลและก็ไม่สามารถใช้หนี้ได้ ทางธนาคารจึงได้ส่งมอบกรมที่สันตือโคกให้เว้นจากอบายมุข และไม่ใช้สารเคมีในการเกษตร 1 ปีผ่านไปหนี้จำนวนเป็นล้านหมดทันทีเลยครับ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าธรรมะสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้

“เราจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นทุกวันนี้เป็นเพราะเราขาดธรรมะ ที่นี้ปัญหาธรรมะในประเทศไทยเรามักจะแก้ปัญหาแบบจุลภาค แต่ไม่ได้แก้ในเชิงมหภาค เราจึงแก้ไม่ได้ เพราะว่าประเทศไทยของเราไม่ได้จัดสิ่งแวดล้อมตามหลักของศาสนา ขอให้ดูตัวอย่างประเทศอิหร่านเป็นตัวอย่าง เมื่อโคโมไนมีอำนาจจึงจัดสิ่งแวดล้อมตามหลักของศาสนา เวลานี้ประเทศอิหร่านไม่มีปัญหาสังคมเลยครับ ฉะนั้นผมจึงเสนอว่าถ้าเราจะแก้ปัญหาประเทศไทยเราจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้ตั้งตามหลักศาสนา”

รตยา จันทรเทียร / ประธานมูลนิธิสืบนาคะเสถียร
“แล้ววิธีการมีอะไรบ้างคะ อาจจะแตกย่อยไปหน่อย แต่ให้มันจับต้องได้ ไม่อย่างนั้นมันจับต้องไม่ได้ว่าต้องทำอะไร”

ไสว สุนทร “การจะจัดสิ่งแวดล้อมได้ องค์กรหรือสมาคมใดสมาคมหนึ่งไม่สามารถทำได้ในระบบทุนนิยม ฉะนั้นเราต้องตั้งสภาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ และเชิญทุก ๆ ศาสนามาร่วมกันต่อต้านสิ่งที่ทำลายศีลธรรม แล้วสภาศาสนานี้ก็ร่วมมือกับองค์กร

ภาคประชาชนตั้งเป็นสภาประชาชน ขึ้นเรื่องต่อรัฐบาล ต่อสื่อมวลชน เพื่อแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักศาสนา การจะคัดค้านสิ่งที่ผิดศีลธรรมต้องรวมกันเป็นองค์กรทั้งประเทศจึงจะสำเร็จ”

สุรินทร์ กิจนิจชีว์ “อยู่ในประเด็นคุณธรรมนะครับ คือระบบการศึกษาในปัจจุบัน เราเอาเรื่องของศีลธรรม หลักธรรมทางศาสนา มาเป็นวิชาสอนและก็สอนเพื่อสอบ มันก็กลายเป็นเรื่องเทคนิคไปจึงทำให้คนมีสำนึกได้ยาก

“ ในการแก้ปัญหาเราจะต้องยึดคนเป็นศูนย์กลาง ทำให้เขา มีความเข้มแข็ง รู้จักสิทธิ รู้จักหน้าที่ และบอกคุณธรรมเข้าไป ด้วย ถ้าคนมี 3 สิ่งนี้ สิ่งต่างๆ ที่เราพูดมาทั้งหมดมันจะเอาเอง ถ้าคนเข้มแข็ง บูมเบนก็จะเข้มแข็ง ชาติก็จะเข้มแข็ง ”

“ผมจึงเสนอว่าการที่จะทำให้คนมีคุณธรรม ระบบการศึกษาจะต้องเปลี่ยนรูปแบบใหม่ การจัดการเรียนการสอนจะต้องทำให้คนเข้าถึง เข้าใจ ตื่นรู้ และเห็นความจริงทั้งหมดของชีวิตและสรรพสิ่ง”

วสันต์ เจ๊ะไซะ “เราจะปลูกฝังยังไงให้คนมีคุณธรรม ยึดมั่นในหลักของศาสนา ดิฉันอยากจะเสนอว่าถ้าพูดถึงเรื่องศาสนาต้องเริ่มต้นที่ตัวเราก่อน ท่านต้องถามว่าท่านเป็นศาสนิกชนที่ดีของศาสนาท่านหรือยัง อย่างน้อยก็กลับไปหาศาสนาของแต่ละคน จากคนแล้วก็ต้องไปที่ครอบครัว ครอบครัวต้องเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ต้องปลูกฝังในเรื่องศาสนากับลูกๆ ต่อมาก็คือโรงเรียน โรงเรียนทุกวันนี้สอนในเรื่องศาสนาแค่นั้น แล้วก็สื่อ

สื่อทุกวันนี้นำเสนอในเรื่องของศาสนาน้อยมาก มีแต่เรื่องไร้สาระ เต็มไปหมด”

เสื่อ อภิชาติเกரியงไกร / ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยชานา
“จากที่ผมทำงานมาพบว่าชาวนาโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีความเป็นปัจเจกชนสูง เห็นแก่ตัว เบียดเบียนทั้งตนเอง ธรรมชาติ และสังคม ก็มีอยู่ให้เห็นเป็นภาพทั่วไป

“แต่เมื่อเริ่มมาทำกระบวนการกลุ่ม พวกเขาจะเริ่มช่วยกันคิดช่วยกันทำ ซึ่งคุณธรรมนี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเพราะการได้พูดคุยสื่อสารกัน กระบวนการกลุ่มทำให้เห็นว่าเวลามีเรื่องการเมืองเข้ามาในชุมชน กระบวนการกลุ่มจะเริ่มคิดและเชื่อมโยงคุณธรรมต่างๆ เพื่อรับมือ”

โคทม อาริยา “มีสุภาพสตรีไหมครับ”

มัลลย์ มินศิริ / ประชาคมกรุงเทพมหานคร “เราปฏิเสธไม่ได้ว่าทุกวันนี้สื่อมีอิทธิพลมากกว่าโรงเรียน ดิฉันจึงอยากเสนออย่างเป็นรูปธรรมว่าเราควรจะทำคุณธรรมแบบการตลาด ทำมาร์เก็ตติ้งแบบคุณธรรม อย่างที่เราเห็นในโฆษณากระทั่งแดงต่างๆ ที่ทำให้คนมีจิตสาธารณะ จึงน่าจะเป็นโอกาสให้เราคิดงานการตลาดที่เกี่ยวกับศาสนา”

โคทม อาริยา “เชิญอาจารย์บงกชครับ”

บงกช ณ สงขลา / มหาวิทยาลัยสงขลลาวิทยาเขตปัตตานี
“ดิฉันอยากจะทำนำเสนอ 2 ประเด็นในเรื่องเกี่ยวกับสื่อ และการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ คืออยากให้ในสื่อกระแสหลักมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เรียนรู้ร่วมกันระหว่างศาสนิก ให้ได้กรุ๊ปใหม่เห็นการอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลาย และในหลักสูตรการเรียนการสอน อยากให้นักเรียน-

นักศึกษาที่มีศาสนาต่างกันได้เรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกันด้วย”

จิระวดี / องคกรต่างประเทศแห่งหนึ่ง “คำถามที่ผุดขึ้นมาในหัวก็คือสิ่งที่เราพูดอยู่นี้ เราพูดถึงคุณธรรมอะไร นิยามของคำว่าคุณธรรมใครเป็นคนกำหนด ใครจะเป็นคนบอกว่าอะไรผิดอะไรถูก เพราะอย่างที่ยกตัวอย่างประเทศอิหร่านนั้น สิ่งที่บอกว่าถูก-ผิดเหมือนกับผู้ชายเป็นคนกำหนด อย่างเช่น ถ้าห้องก่อนแต่งผู้หญิงก็จะถูกทารุณกรรม เหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ในการให้ใครสักคนเป็นผู้กำหนดว่าอะไรคือคุณธรรม

“ดิฉันคิดว่าการแก้ปัญหาเราจะต้องยึดคนเป็นศูนย์กลางทำให้เขามีความเข้มแข็ง รู้จักสิทธิ รู้จักหน้าที่ และบวกคุณธรรมเข้าไปด้วย ถ้าคนมี 3 สิ่งนี้ สิ่งต่างๆ ที่เราพูดมาทั้งหมดมันจะมาจาก ถ้าคนเข้มแข็ง ชุมชนก็จะเข้มแข็ง ชาติก็จะเข้มแข็ง ดิฉันคิดไปถึงโลกว่าโลกก็จะเข้มแข็งด้วย ชอบคุณค่ะ”

โคทม อาริยา “ขอบคุณครับ ตอนนี้ก็เลยเวลามาแล้ว... เชิญครับ ขอสรุปเลยนะครับ”

ไสว สุนทร “ที่ผมพูดมาทั้งหมดขอสรุปเลยนะครับ สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเหนือจิตใจปัญญาชน ถ้าสิ่งแวดล้อมดีคนก็จะดี ฉะนั้นต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้ดีงาม คนก็จะดีงามตามหลักศาสนา ขอเสนอว่าควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ทั้งศาสนาและวิชาชีพ มีการฝึกอบรมธรรมะตามวัดต่างๆ จะแก้ปัญหาได้ครับ สวัสดีครับ”

โคทม อาริยา “สมควรแก่เวลานะครับ สิ่งที่เราได้ในวันนี้ นอกจากข้อสรุปที่เป็นเอกสารแล้ว ผมว่าเราได้สร้างบรรยากาศของการร่วมคิด ร่วมรับฟัง ในลักษณะของการมีส่วนร่วม รู้สึกว่าพวกเราจะเห็นรากฐานที่ตึบตันคุณธรรม การมีส่วนร่วม และการเมืองภาคพลเรือน

“คิดว่าการที่มาพบกันครั้งนี้แม้จะไม่ได้ผลสรุปที่ครอบคลุม
ทุกเรื่อง แต่อย่างน้อยเราก็ได้ร่วมกันสร้างแนวคิด สร้างรากฐาน
ที่ดี ตามที่เป็นความตั้งใจของการประชุมครั้งนี้ ขอขอบคุณทุกๆ
ท่านที่เข้าร่วม ขอขอบคุณมากครับ”

กลุ่มที่ 4

ประธานการประชุม : เรื่องชัย กรัพย์นิรันดร์

เลขานุการที่ประชุม : สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ “เรื่องที่จะพูดกันในประชุมกลุ่ม
ย่อยนี้ จะขอเน้นที่ประเด็นการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อก่อให้เกิด
สันติขึ้น โดยสันตินี้มีอยู่ 2 ประการ คือเรื่องของสันติภาพ แล้วก็
เรื่องของสันติสุข ผมขอให้ท่านอาจารย์สมเกียรติทำหน้าที่เลขา
ของที่ประชุมนี้ นะครับ”

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ “ขอบพระคุณครับท่านประธาน
ผมเชื่อว่าหลายท่านที่อยู่ในที่นี้คงอยากร่วมมีส่วนร่วมในการแสดง
ความคิดเห็นเป็นปฏิภาณได้ตอบหนุนเสริมกับข้อคิดเห็นใน

ตอนเช้า เราจะหยิบประเด็นเป็นเรื่องๆ ไปนะครับ และจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายเลขที่ที่จะเป็นฝ่ายสรุป”

พระครูอรุณกัจฉานันทคุณ “อาดมามาในนามผู้ประสานงานสมัชชาสุขภาพ จังหวัดกำแพงเพชร เครือข่ายส่งเสริมกระบวนการเสนอกฎหมายภาคประชาชน เห็นว่าเราควรจะต้องสร้างกระบวนการการเมืองภาคประชาชน ซึ่งก็ได้เริ่มทำมาแล้วในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ลำพังการเลือกตั้งในระบบตัวแทนอาจจะไม่ได้ให้ชีวิตที่ดีสำหรับประชาชน ประชาชนไม่มีบทบาท หรือจะมีบทบาทจริงๆ ก็เพียง 4 ปีครั้ง ถ้าไม่มีบทบาทขบวนการการเมืองภาคประชาชน นโยบายสาธารณะก็แทบจะเป็นไปไม่ได้เลย

“กระบวนการเสนอกฎหมายภาคประชาชนเป็นรากฐานที่ดีที่จะต้องเดินต่อไป เพื่อสร้างกระแสของสังคม จะได้เป็นผลดีกับทั้ง 2 ฝ่าย ฝ่ายประชาชนมีกำลังใจดูแลตนเอง ดูแลสาธารณะ ฝ่ายผู้ใช้อำนาจรัฐก็จะพึงสังวรระวังว่ามีประชาชนที่ดูแลอยู่ นี่คือโอกาสที่ประชาชนจะได้บอกกล่าวต่อบ้านเมืองอีกทางหนึ่ง”

ไพฑูรย์ พิมพ์ทอง / แอลดีไอ ขอนแก่น “ผมมีข้อเสนอในเรื่องของวัฒนธรรม ตรงที่อยากจะสร้างความเข้มแข็งของสภาวัฒนธรรมระดับตำบล ตอนนี้นี้ทุกๆ ตำบลนั้นมีสภาวัฒนธรรมอยู่ มีธรรมนูญของสภาตำบล แต่โครงสร้างนั้นยังไม่มีโอกาสเข้าสู่การปฏิบัติเลย ก็อยากจะให้เวทีนี้สะท้อนภาพว่าเมื่อชุมชนสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของเราได้เอง ให้มีความสำคัญกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง”

เรื่องชัย ทรรศน์นิรันดร์ “มีประเด็นใกล้เคียงกันอยู่ 2 ประเด็นนะครับ คือเรื่องของการนำเสนอกฎหมาย และอีกประเด็นคือเรื่องโครงสร้างทางวัฒนธรรม ซึ่งควรส่งเสริมลงไปถึงการมี

ส่วนร่วมในระดับชาวบ้านหรือหมู่บ้าน เป็นภาพที่ค่อนข้างจะชัดเจน เชิญท่านต่อไปครับ”

ว่าที่ร้อยเอกศรีสยาม มุกดา / เครือข่ายประชากรศาสตร์ จังหวัดตรัง “ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทุกวันนี้มีอยู่มาก และทุกคนก็ตั้งคำถามว่าทำไมมันจึงเกิดเช่นนั้น ทำไมสังคมถึงเลวทราม ทำไมเกิดอบายมุขมากมาย แต่คำตอบก็มักจะไม่ค่อยเกิด ก็คือมีแต่คนถาม แต่ไม่มีคนตอบ ถ้าฟังตัวคนเดียวมันตอบไม่ได้แน่นอน เพราะมันต้องมีโครงสร้างควมมีส่วนร่วม ต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมต่อสาธารณะ

“ถ้าประเทศไทยเกิดปัญหาอบายมุข ก็คือความรับผิดชอบต่อเราส่วนหนึ่ง รัฐบาลแก้อย่างนั้น ราชการแก้อย่างนี้ ครูแก้อย่างนี้ พระสงฆ์องค์เจ้าแก้อย่างนี้ แล้วในส่วนที่เรารับผิดชอบต่อเราจะแก้อะไร ถ้าทุกคนตอบได้เป็นวัฒนธรรมเดียวกัน เมื่อเกิดปัญหาในสังคม ต้องมีความรู้สึกที่เราต้องเป็นส่วนหนึ่งที่เราเข้าไปร่วมแก้ด้วย มิฉะนั้นทุกคนก็จะโยนโยนโทษให้คนอื่น โยนโยนโทษให้รัฐบาลบ้าง โยนโยนโทษให้ครูบ้าง เด็กเรียนไม่ดีก็โทษครู เด็กบริโภคนิสัยผิดๆ ก็ไปโทษครู

“ในเมื่อลูกของคุณ คุณไม่สามารถดูแลและสอนให้เขาบริโภคนิสัยที่ดีได้และไม่อาจควบคุมคนในครอบครัวคุณได้ นี่คือการความเปราะบางที่ชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคม แม้กระทั่งในระบบครอบครัวของเราก็ยังอ่อนแอ ดังนั้นสิ่งที่ต้องผลักดันให้เกิดก็คือวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อสังคม หรือจิตสาธารณะ ซึ่งจะต้องมีทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับ เพื่อให้เกิดกระแสสังคมที่ออกมาจากเล็กจนรวมกันเป็นใหญ่ กลายเป็นกระแสของ

ชาติ และก็สร้างอนาคตของชาติร่วมกัน ทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม ต้องให้ทุกคนในสังคมไทยรับผิดชอบร่วมกันเสมอ ผมอยากให้ ผลักดันตรงนี้ครับ”

สิ่งที่ต้องผลักดันให้เกิดก็คือวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อ ต่อสังคม หรือจิตสาธารณะ ซึ่งจะต้องมีทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับ เพื่อให้ให้เกิดกระแสสังคมที่ออกมา จากเล็กรวมกันเป็นใหญ่ กลายเป็นกระแสของชาติ และก็สร้างอนาคตของชาติร่วมกัน

สุภาพสตรีที่เข้าร่วมการประชุม “พอพูดถึงวัฒนธรรม แล้วก็ชวนให้คิดถึงเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมขึ้นมา ถ้าพูดถึงรากฐานที่ดีของสังคม ก็ควรจะประกอบด้วยวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์นะค่ะ ซึ่งคงไม่ได้หมายถึงว่ามีวัฒนธรรมใหญ่ที่ปกดหรือไปครอบงำวัฒนธรรมเล็ก เพราะวัฒนธรรมนี้เกิดจากวิถีชีวิตของผู้คน ประสบการณ์ทางสังคมของผู้คนที่สั่งสมกันมา เพราะฉะนั้นในวิถีชีวิตที่หลากหลายก็น่าจะมี วัฒนธรรมที่หลากหลาย

“แต่ที่ว่าที่ผ่านมาดูแล้วสังคมเรายังมีปัญหาในเรื่องของการ ที่วัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอยู่ไม่ได้ เพราะถูกดูถูก หรือไม่ก็ไม่มี พื้นที่ให้ยืนอยู่ในสังคม ก็จะทำให้กลายเป็นความขัดแย้งทางสังคม ได้ แทนที่จะเป็นความแข็งแรงของสังคมก็อาจกลายเป็นส่วนที่จะ สร้างความอ่อนแอให้กับสังคมได้ค่ะ”

ฝ่าย ไทรทอง / เครือข่ายเวทีสาธารณะของชุมชนท้องถิ่น พัฒนา “ผมมีความเห็นต่างจากที่พูดคุยกันมา จริงๆ แล้วหัวใจ ของโครงสร้างเชิงอำนาจที่มันก่อปัญหากับสังคมไทยในปัจจุบัน

เกิดจากความรู้สึกว่าเป็นของที่มีอำนาจ ประชาชนเป็นเพียงผู้อาศัย เพราะอดีตที่ผ่านมาสังคมไทยทั้งสังคมมันถูกทำให้ผู้ปกครองเป็นพระเวสสันดร ประชาชนเป็นได้เพียงผู้ขอ ในความเป็นจริงประชาชนเป็นผู้ผลิต ผู้ปกครองเท่านั้นที่เป็นผู้ตัดทวง แต่เราไม่ยอมรับกัน เมื่อความนึกคิดพื้นฐานอันนี้เกิดขึ้น ประชาชนก็ถูกละเลย

“ทุกวันนี้ประชาชนกำลังเดือดร้อนไปทั่วประเทศ ครอบครัวยุคใหม่ลำบาก และเรากำลังจะขอร้องให้รัฐเป็นผู้ให้ เพราะมันมีจิตสำนึกหลอกหลอนว่าประชาชนเป็นผู้อาศัย แล้วผู้ปกครองเป็นพระเวสสันดร ปัญหาวัฒนธรรมอันนี้เราจะแก้ยังไง มาตรา 76 ที่พูดถึงการมีส่วนร่วมจะทำให้มันเป็นจริงได้ยังไง ในการไปขับเคลื่อนให้ประชาชนลุกขึ้นมาแสดงสิทธิแสดงพลังอำนาจในการต่อรองเรียกร้องกำหนดนโยบายให้รัฐทำ ไม่ใช่รัฐเป็นผู้รู้ดีมาทำแทนราษฎรทุกอย่าง แล้วก็พกพาเอาความชอบเร้นแล้วก็ผลประโยชน์ตามมาด้วย นี่คือปัญหาครับ”

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ “ผมทำงานในวันนี้ หรืองานในลักษณะนี้ที่เคยมีมาหลาย ๆ ครั้ง เป็นส่วนสำคัญของการแก้ปัญหาที่ท่านเสนอแล้วนะครับ”

นารี แซ่ตั้ง “ดิฉันมีโอกาสได้ไปอบรมข้าราชการกระทรวงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคใต้ เขาก็บอกว่าข้างล่างไม่สามารถที่จะสะท้อนปัญหาหรือว่าความคิดเห็นขึ้นมาได้ หลายเรื่องข้างบนสั่งลงไปว่าให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ บางทีก็ทำไม่ได้ อย่างเช่นตอนนี้จะให้ไปสนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการจัดประกวดลิเกกูรูกำลังดูเหมือนดีนะคะ แต่มีปัญหาคนในชุมชนทะเลาะกัน ข้างหนึ่งบอกว่าลิเกกูรูทำได้ แต่อีกข้างหนึ่งซึ่งเคร่งศาสนาบอกว่า

ลึกลับเป็นลึกลับนอกศาสนา

“เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา ข้าราชการของกระทรวงวัฒนธรรม ไม่มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งในชุมชนนี้ ในเวลาเดียวกันก็ไม่มีอำนาจในการปฏิเสธคำสั่งของเจ้านาย ดิฉันคิดว่านี่เป็นการสะท้อนความด้อยประสิทธิภาพของการทำงาน และก่อให้เกิดปัญหาในเชิงปฏิบัติในระดับท้องถิ่น และก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นด้วย เพราะฉะนั้นข้อเสนอของดิฉันก็คือว่าระบบราชการ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง

“วิธีที่จะทำให้ความด้อยประสิทธิภาพของราชการหายไป ก็คือการไม่รวมศูนย์อำนาจ และต้องฟังข้างล่างมากขึ้น เพราะไม่ใช่ว่าคนไม่มีประสิทธิภาพ คนรู้อาจจะต้องทำอะไรแต่คนพูดไม่ได้ เพราะว่าข้างบนให้คุณให้โทษในทางหน้าที่การงาน”

ว่าที่ร้อยเอกศรีสยาม มุกดา “ประเด็นของระบบราชการ และการเมืองที่ล้มเหลว ผมมองว่ามันเป็นมาตั้งแต่อดีตนะครับ มันสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนของเราไม่เข้มแข็งจริงๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดถ้าเราจะไปแก้ที่ตัวของรัฐบาลหรือระบบของราชการ มันแก้ไม่ได้ในตอนี้ แต่ถ้าแยกย่อยลงไปในระดับชุมชนท้องถิ่น สามารถแก้ไขได้ครับ

“ถ้าประชาชนรู้สึกว่าการงานของ อบต.มันไม่ได้เรื่อง ก็แค่กระจายความรู้สึกว่ามันไม่ได้เรื่องจริงไหม มันมีเหตุผลว่าทำไมถึงไม่ได้เรื่อง มันไม่ทำงานใช่ไหม ก็แค่เข้าชื่อกันปลด หรือไม่เลือกเรื่องก็จบในตำบลเลย เพราะฉะนั้นประเด็นของการแก้ปัญหาการเมืองหรือราชการต้องแยกส่วนไป พื้นที่ใครคนนั้นรับผิดชอบ และเอาเหตุเอาผลมาพิจารณา มันแก้ได้ที่รอบตัวเราเองครับ

“ถ้าให้ประชาชนมาแก้ นายกษัตริย์คนท่านไม่ฟังหรอกครับ

เพราะระบบมันใหญ่เกินกว่าที่เราจะรับผิดชอบ แต่ถามว่าตำบล หมู่บ้านผมละ ผมแก้ได้ครับ ผมไล่กำหนดออกได้ถ้ากำหนดแล้วแต่ เล่นไก่ชน เล่นการพนัน หรือมอมเมาชาวบ้าน ผมเข้าชื่อร่วมกัน ปลดกำหนดได้ เพราะฉะนั้นมันอยู่ที่ว่าประชาชนเข้มแข็งหรือเปล่า ถ้ามองทั้งประเทศ ประชาชนไทยนั้นไม่เข้มแข็ง ก็แก้ปัญหา ประเทศไม่ได้ แต่ถ้าแยกย่อยไปสู่ภูมิภาคหรือระดับชุมชน ผมเชื่อว่าเราน่าจะแก้ได้”

สุจิตรา ยิงถาวร / มูลนิธิเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ “ดิฉัน อยากจะสนับสนุนเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมนะคะ คือวัฒนธรรม ด้านนี้คนทุกระดับสังคมจะต้องมี เรื่องสื่อหรือสถาบันสื่อก็ต้องมีส่วนรับผิดชอบต่ออย่างสูง เพราะเป็นทั้งผู้สร้างปัญหาและผู้แก้ปัญหา เพราะฉะนั้นอยากเสนอให้มีกลุ่มสื่อเพื่อสังคม ศึกษาถึงปัญหา สังคมที่มีสาเหตุมาจากสื่อ และก็หาทิศทางแก้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสนอข่าวในทางลบหรือทางที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหาของสังคม ถ้าเสนอข่าวนั้นแล้วก็ขอให้เสนอทางแก้ด้วยว่าควรจะทำอย่างไร”

दनัย นันทยอง “ผมขอพูดเรื่องการศึกษาคือ 2 เรื่องนะครับ คือหนึ่ง เรื่องการทุจริตในการสอบ เรื่องข้อสอบเอนท์ที่ทุจริตกัน แล้วตรวจสอบออกมาก็เห็นว่าผิดวินัยชัดเจน แต่ผู้กระทำความผิด แค่โดนว่ากล่าวตักเตือน ทำให้วงการศึกษามีความเสียหายมาก นะครับ เพราะมันเป็นจริยธรรม คุณธรรมของการศึกษา ถ้าผู้นำ ไม่เด็ดขาด มันก็ทำให้ล้มเหลวทั้งระบบ เรื่องที่สองคือการปฏิรูป การศึกษาที่ไม่ว่าจะเปลี่ยนรัฐมนตรีมากี่คนก็ไม่เกิดขึ้นจริงสักที น่าจะมีการทำอะไรให้มันเป็นรูปธรรมมากกว่านี้ครับ”

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ “ผมคิดว่ามีศักยภาพ 3-4 คำ ในเรื่องที่เราได้พูดกันมา อันแรกคือเรื่องของการพึ่งตนเอง ซึ่ง

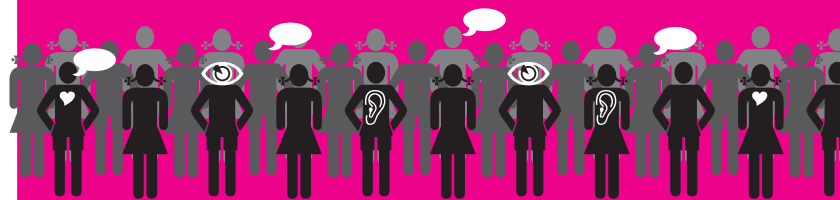
แปลว่าเราต้องเป็นพลเมืองที่ยืนยันหนักแน่น อย่าไปหวังพึ่งรัฐ อย่าไปโทษศาสนา อย่าไปโทษสื่อ ต้องกลับมาคิดว่าตัวเรา ครอบครัวเรา เป็นอย่างไร

“เรื่องที่สอง แม้ว่าการพึ่งพาตัวเองจะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่หลายเรื่องนั้นทำไม่ได้ง่าย ๆ โดยบังเอิญ มันต้องมีการเชื่อมโยง ถักทอกันภายในชุมชน เพื่อเวลาที่การเรียนรู้ร่วมกัน และเรื่องสุดท้าย คือเรื่องของการทำงานที่ต้องใช้สิทธิ์ของการเป็นพลเมืองที่มีจิตใจ สาธารณะเข้าร่วมกับการเมืองของภาคประชาชน นี่คือการประเด็น ที่สรุปได้ครับ”

เรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ “ขอบคุณทุกท่านที่ร่วมแสดงความคิดเห็นนะครับ จากประเด็นทั้งหมดผมคิดว่าสังคมไทยจะต้องเป็นสังคมที่ยืนยันในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ใช่ในสิ่งที่ถูกใจ หรือไม่ใช่สิ่งที่เอาเสียงข้างมากเข้าถูอยู่ตลอดเวลา การระดมความคิดเห็นในวันนี้ ทิศทางที่เรายืนยันคงไม่แตกต่างกันนัก ผมหวังว่าคงจะเป็นทิศทางที่ดีที่จะเกิดในอนาคตอันใกล้ตามที่วางเป้าหมายเอาไว้ครับ”

yw

สรุปข้อเสนองจาก

ที่ประชุมกลุ่มย่อย

กลุ่ม 1 : เครือข่ายการเมืองภาคประชาชน

รายงานสรุปโดย ดร.เอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์

ข้อเสนอที่หนึ่ง ว่าด้วย การเมืองภาคพลเมือง เสนอให้ขยายสิทธิของการเมืองภาคประชาชน และควรร่วมกันแสดงบทบาททางการเมืองของภาคพลเมือง ขณะเดียวกันควรใช้สิทธิอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งมีความตื่นตัวในเรื่องนี้ทั้งก่อน ขณะ และหลังการเลือกตั้ง เพื่อให้สามารถเสนอชื่อบุคคลที่เหมาะสม และทำให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับเลือกตั้งต้องระมัดระวังในการทำบทบาทหน้าที่

นอกจากนี้ ควรขับเคลื่อนขบวนการของภาคประชาชนด้วยกฎหมายท้องถิ่น ที่เคารพในความแตกต่างหลากหลาย คัดค้านความเป็นมนุษย์ ต้องให้ความรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่องในเรื่องสิทธิตามรัฐธรรมนูญ การรู้เท่าทันนโยบายสาธารณะและนักการเมือง และต้องพัฒนาตรวจสอบกลไกการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน

ข้อเสนอที่สอง ว่าด้วย เศรษฐกิจ ต้องมีการตั้งหลักว่าประเทศของเราจะมีวิถีเศรษฐกิจแบบใด และทำอย่างไรให้สอดคล้องกับวิถีที่กำหนด จากนั้นต้องปฏิวัติรากฐานทางเศรษฐกิจ เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง การสร้างอำนาจรัฐให้สนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาค้นให้มีอำนาจในการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจการตลาดกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง มีธรรมะเป็นทุนเพื่ออยู่อย่างพอเพียงบน

พื้นฐานภูมิปัญญา เสนอให้จัดตั้งสภาโดยมีผู้แทนจากท้องถิ่น
ทุกภาคส่วน เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจและ
เสนอแนวทางแก้ไขโดยเน้นเรื่องเศรษฐกิจพึ่งตนเอง

ในแง่ของรูปธรรมน่าจะออกกฎหมายที่จำกัดความ
ฟุ่มเฟือย เช่น การกำหนดว่าครอบครัวหนึ่งควรจะมีรถกี่คัน
 เป็นต้น

ข้อเสนอที่สาม ว่าด้วย **ความรู้ การศึกษา** เน้นการพัฒนา
และเพิ่มความรู้แก่ชุมชน เสนอว่าควรมีระบบการจัดการความรู้
แก่กลุ่มแรงงานและกลุ่มเกษตรกรอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและ
เป็นระบบ เพื่อให้เขารู้จักตัวเอง รู้จักชุมชน และรู้จักโลกภายนอก
เพื่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็ง

นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาคนเพื่อสร้างอำนาจแห่งความรู้
การรู้เท่าทัน ลดทอนอำนาจความรุนแรงของโลกาภิวัตน์และ
บริโภคนิยม มหาวิทยาลัยต้องเปิดสู่ชุมชนทั้งหลักสูตรและการเรียน
การสอน คุณภาพของบุคลากรที่เป็นอาจารย์ก็เป็นสิ่งที่มีความ
จำเป็นมาก เพราะเป็นฐานสำคัญในการสร้างคนและสร้างสังคม
ควรจะมีการนำวิถีและแนวปฏิบัติของนักคิดไทยออกสู่สากล

ข้อเสนอที่สี่ ว่าด้วย **สังคม** ต้องทำให้เกิดองค์ประกอบ
ของสังคมที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี การศึกษาที่ดี ชุมชนสภาพแวดล้อมที่ดี
การให้ความรู้และสร้างหลักคิดครอบครัวเข้มแข็ง มีกลไกส่งเสริม
คนธรรมดาที่เป็นคนดีเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม มีนโยบาย
สร้างคนและสังคมให้มีสติเพื่ออยู่ในโลกนี้ได้ และต้องมี
ระบบประกันสังคม สวัสดิการสังคมที่ดี ต้องมีการพัฒนาคนให้รู้
ดีเลวถูกผิดและตัดสินใจได้ดี สร้างคนให้มีวินัยคุณธรรมจริยธรรม

โดยเริ่มจากการนิยามปัญหาด้วยตัวเอง ช่วยกันหาวิธีแก้ไข และ กำหนดกติการ่วมกัน

4. สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยชุมชนเอง เช่น การสร้างหลักสูตรในท้องถิ่น และพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่น เข้าไปสู่โรงเรียน และควรมีสถาบันหรือองค์กรขึ้นมาทำหน้าที่ จัดการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้มีเยาวชนไป ฝึกงานหรือดูงานในชุมชนอื่นในระยะยาว รวมไปถึงการจัดการ ให้เกิดการศึกษาวิจัยที่สืบค้นและบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ

5. สร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ร่วมกัน

6. ภาครัฐต้องมีบทบาทเข้าไปสนับสนุนอย่างจริงจังและ ชัดเจน ทั้งเรื่องของนโยบายและงบประมาณต่าง ๆ

7. ต้องนำเอากลไกศีลธรรมและศาสนาเข้ามาใช้เป็น แกนกลางในการสร้างชุมชน สร้างกระบวนการของการมีส่วนร่วม ต่าง ๆ

8. เครื่องมือที่น่าจะเป็นรูปธรรมที่สุดที่จะทำให้เกิดรากฐาน ลังคมที่ดี ก็คือการสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือการ ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลุ่ม 3 : คุณธรรมนำการพัฒนา

รายงานสรุปโดย ดร.จารุพรรณ กุศาติก และ สุจินันท์ ใจโซะ

ประเด็นที่หนึ่ง การเอาคุณธรรมนำการพัฒนา เพราะ

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาครอบครัวชั้น
ยาเสพติด ความยากจน สิ่งแวดล้อม หรือครอบครัวล่มสลาย
ล้วนแต่เกิดขึ้นจากการละเลยในเรื่องของคุณธรรม วัตรธรรมที่
เกิดขึ้นจะทำได้อย่างไรบ้าง

อันดับที่หนึ่ง ต้องศึกษาตามหลักศาสนาของตนให้ถ่องแท้
หันมามองตัวเองก่อนว่าเราเป็นคนศาสนาใด ถ้าเป็นพุทธเราเป็น
พุทธที่ดีหรือยัง เท่านั้นก็จะสามารถตอบตัวเองได้ว่าเราต้องทำ
อย่างไร อันดับต่อมาเมื่อเข้าใจในศาสนาของตนเองแล้ว ก็
ต้องเข้าใจถึงศาสนาอื่นๆ ด้วย

อันดับที่สาม ต้องจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เอื้ออำนวย
กับการใช้ศาสนธรรม ต้องจัดตั้งสภาศาสนาและวัฒนธรรม
แห่งชาติเป็นองค์กรนำ

อันดับที่สี่ ยกย่องคนดีที่ทำงานเพื่อสังคม อันดับที่ทำ
จัดการศึกษาให้เข้าถึงสังคม เน้นการปฏิบัติเพื่อสัมผัสกับความ-
จริง และสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง ที่สำคัญคือ
การปลูกฝังด้านจริยธรรม เผยแพร่ความนิยมด้านศีลธรรมผ่าน
สื่อต่างๆ

อันดับสุดท้าย ต้องบริโภครวมอย่างมีสติ ละเว้นการเบียดเบียน
ตนเอง ผู้อื่น และโลก

ประเด็นที่สอง คนมีความสุข ครอบครัวต้องอบอุ่น วัตร-
ธรรมก็ต้องจัดให้มีการอบรมในโรงเรียนและศาสนสถาน เพื่อ
ทำให้สมาชิกเกิดความผูกพัน และผลักดันนโยบายให้เกิดความ
ตระหนักในความสำคัญของสถาบันครอบครัว รวมทั้งเราต้องอยู่
อย่างสมณะ ไม่ฟุ้งเฟ้อ

โดยเน้นย้ำในเรื่องการยกย่องบทบาทของแม่ ให้มองเห็น
ความสำคัญของครอบครัว และสร้างเครือข่ายครอบครัว โดยใช้
เครื่องมือทางกฎหมายในการส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว

ประเด็นที่สาม ความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน
ในฐานะเป็นพื้นฐานในการพัฒนา รูปธรรมในการสร้างการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองก็คือ สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง
เกี่ยวกับการเมือง เช่น การตั้งโรงเรียนการเมืองและคุณธรรม
การจัดหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียน สร้างความเข้าใจในเรื่อง
สิทธิมนุษยชน ให้การยอมรับในสิทธิของเสียงข้างน้อย การ
กระจายอำนาจการปกครองสู่ชุมชน และกระบวนการเสนอแนะ
และตรวจสอบนโยบาย การบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ
การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างกลไกสนับสนุนการเมือง
ภาคประชาชน

ถัดมาต้องสร้างสังคมแห่งสันติ สร้างการยอมรับความ
แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านสื่อ การศึกษา ใช้สันติวิธี
ในการแก้ไขความขัดแย้ง ยกย่องปราชญ์ชาวบ้าน เสริมสร้างการ
เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทั้งคำถามสุดท้ายเกี่ยวกับการสร้างคุณค่าความหมายไว้
ว่า คุณธรรมคืออะไรกันแน่และใครเป็นผู้กำหนด หลักสูตรการ
ศึกษาแบบไหนถึงจะทำให้เกิดคุณธรรมจริง ๆ และการแยกแยะ
คุณค่าตามหลักศาสนาคืออะไร

กลุ่ม 4 : โครงสร้างการพัฒนา

รายงานสรุปโดย ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวาณิชย์

สรุปประเด็นหลักของปัญหาที่หมักหมมในเชิงโครงสร้างขนาดใหญ่ 4 ปัญหาคือ

1. รากฐานวัฒนธรรมและโครงสร้างอำนาจ
2. ระบบราชการและการเมืองที่ด้อยประสิทธิภาพ
3. ระบบการศึกษาที่คับแคบและอ่อนแอ
4. ทิศทางการพัฒนาในปัจจุบันที่เน้นแต่เงินนิยม วัตถุนิยม และบริโภคนิยม

ข้อเสนอที่หนึ่ง คือทำอย่างไรจึงจะผลักดันให้การเมืองที่เป็นอยู่เป็นการเมืองของภาคประชาชน ทำให้การเมืองภาคประชาชนเป็นหัวใจของกระบวนการดำเนินนโยบายสาธารณะ ข้อเสนอรูปธรรม เช่น การออกกฎหมายลูกมารองรับสิทธิการมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งปัจจุบันยังขาดกฎหมายลูกรองรับในหลายมาตรา และเป็นเรื่องที่ภาคประชาชนต้องช่วยกันผลักดัน

ข้อเสนอที่สอง มีรูปธรรมชัดเจน คือ การร่วมกันในชีกของภาคประชาชนในการร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนและพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ก็ต้องผลักดันให้ออกมาเป็นกฎหมายบังคับใช้ให้ได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอที่สาม การส่งเสริมการสร้างรากฐานทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องค้นหา เชิดชู และส่งเสริมภูมิปัญญาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมที่มีความรับผิดชอบ วัฒนธรรมแห่ง

การพึ่งตนเองซึ่งหมายถึงการไม่หวังรอพึ่งรัฐ ไม่หวังระบบอุปถัมภ์ และที่สำคัญต้องมีการสร้างจิตใจสาธารณะ ไม่ใช่เพียงการพูดกันไปมา แต่ต้องถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองและทุกคนที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม รูปธรรมก็คือการแปลงออกมาเป็นลักษณะของอาสาสมัคร

รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สนิทฉันท์ ในความแตกต่างที่เกิดขึ้น ซึ่งสื่อและระบบการศึกษา จะมีส่วนช่วยได้มาก

ในเรื่องของการต่อสู้กับวัฒนธรรมจากภายนอก โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมบริโภคนิยมซึ่งหลายเรื่องเป็นวัฒนธรรมที่อันตราย ควรมีการรวมกลุ่มกันโดยเฉพาะสื่อ ควรรวมกลุ่มกันทำสื่อเพื่อสังคม ในซีกของประชาชนก็ต้องรวมตัวกัน เป็นกลุ่มเผ่าระวางวัฒนธรรม เพื่อไม่ให้เกิดวัฒนธรรมที่ไม่พึงประสงค์ ทำลายค่านิยมอันดีงามในสังคมไทย

ข้อเสนอที่สี่ เรื่องโครงสร้างอำนาจ โดยสิ่งที่เป็นอยู่เป็นโครงสร้างในแนวดิ่ง ฉะนั้นภาคประชาชนควรต้องมีเวทีในแนวราบ เพื่อเชื่อมต่อกันให้เกิดการถ่วงดุลกับโครงสร้างในแนวดิ่ง รูปธรรมก็คือการสร้างสภาชุมชน โดยให้ประชาชนทำกันเองอย่างเป็นวงกว้างในพื้นที่ต่างๆ ให้ทั่วทุกตำบลทุกหมู่บ้าน

นอกจากนี้ต้องมีการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะการกระจายการบริหารจัดการพื้นฐาน เช่น การศึกษา กระจายการบริการสาธารณสุขออกไปในท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้ระบบราชการ เหล่านี้สะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น ต้องเร่งขจัดระบบลัทธิเล่นพวงเล่นพ้อง และการครอบงำระบบ

ราชการโดยฝ่ายการเมือง ต้องส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ ความมีศักดิ์มีศรีของคนในระบบราชการ ต้องสร้างกลไกในการตรวจสอบนโยบายและโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อคนและสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

ขณะเดียวกันก็ต้องมีกติกาผลประโยชน์ทับซ้อนในการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะป็นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และโครงการสาธารณะขนาดใหญ่จำนวนมากต่าง ๆ

ข้อเสนอที่ห้า ต้องมีแนวทางในการลดการใช้เงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเงิน เพราะไม่เช่นนั้นการเงินก็คงจะต้องถูกครอบงำโดยกลุ่มทุน แม้การเมืองในระดับชาติจะแก้ปัญหาไม่ได้ แต่ประชาชนก็ต้องแก้กันในระดับพื้นฐาน โดยต้องมีการปฏิรูปการเมืองหรือมีการจัดกติกาใหม่ ถ้าเป็นการเมือง-ส่วนท้องถิ่น ประชาชนโดยทั่วไปสามารถรวมกลุ่มกันตรวจสอบระบบราชการ ตรวจสอบการเมืองส่วนท้องถิ่นด้วยตัวเองได้ และถือว่าเป็นสิ่งที่ประชาชนควรที่จะร่วมกันทำ

ข้อเสนอที่หก ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องมีการสร้างกลไกในการส่งเสริมระบบการศึกษาและสร้างการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติอย่างแท้จริงในพื้นที่และทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขจัดการแข่งขันทางการศึกษาที่เออาร์ดี-เอเอเปรียบ

ต้องส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นระบบที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดอยู่ในขอบเขตเฉพาะโรงเรียน แต่ต้องเชื่อมโยงกับปัญหาจริงในชุมชน เชื่อมโยงกับการส่งสอนทางศาสนา ไม่ได้แยกเรื่องจริยธรรมออกจากการศึกษา ไม่ผลักดันให้การศึกษาอยู่ที่ครู

ราชการโดยฝ่ายการเมือง ต้องส่งเสริมความเป็นมืออาชีพ ความมีศักดิ์มีศรีของคนในระบบราชการ ต้องสร้างกลไกในการตรวจสอบนโยบายและโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อคนและสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง

ขณะเดียวกันก็ต้องมีกติกาผลประโยชน์ทับซ้อนในการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะป็นนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และโครงการสาธารณะขนาดใหญ่จำนวนมากต่าง ๆ

ข้อเสนอที่ห้า ต้องมีแนวทางในการลดการใช้เงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเงิน เพราะไม่เช่นนั้นการเงินก็คงจะต้องถูกครอบงำโดยกลุ่มทุน แม้การเมืองในระดับชาติจะแก้ปัญหาไม่ได้ แต่ประชาชนก็ต้องแก้กันในระดับพื้นฐาน โดยต้องมีการปฏิรูปการเมืองหรือมีการจัดกติกาใหม่ ถ้าเป็นการเมือง-ส่วนท้องถิ่น ประชาชนโดยทั่วไปสามารถรวมกลุ่มกันตรวจสอบระบบราชการ ตรวจสอบการเมืองส่วนท้องถิ่นด้วยตัวเองได้ และถือว่าเป็นสิ่งที่ประชาชนควรที่จะร่วมกันทำ

ข้อเสนอที่หก ระบบการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องมีการสร้างกลไกในการส่งเสริมระบบการศึกษาและสร้างการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติอย่างแท้จริงในพื้นที่และทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขจัดการแข่งขันทางการศึกษาที่เออาร์ดี-เอเอเปรียบ

ต้องส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นระบบที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดอยู่ในขอบเขตเฉพาะโรงเรียน แต่ต้องเชื่อมโยงกับปัญหาจริงในชุมชน เชื่อมโยงกับการส่งสอนทางศาสนา ไม่ได้แยกเรื่องจริยธรรมออกจากการศึกษา ไม่ผลักดันให้การศึกษาอยู่ที่ครู

ในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของทุกฝ่ายทุกคน และการศึกษาควรจะเป็นระบบที่มีส่วนในการปลูกฝังจิตสำนึกและจิตใจสาธารณะ เพราะเวลาที่ใช้ในโรงเรียนของนักเรียนเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญมาก

ข้อเสนอที่เจ็ด ในส่วนของทิศทางการพัฒนา รูปธรรมอย่างหนึ่งคือส่งเสริมให้มีสื่อของสังคม เป็นสื่อสาธารณะ และสื่อชุมชน ซึ่งมีความสำคัญในแง่ที่เป็นสื่อไม่แสวงหากำไร ไม่มีโฆษณา เพราะฉะนั้นตัวเนื้อหาจะไม่กระตุ้นการบริโภคนิยม และสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมได้

นอกจากนี้ต้องมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนเพื่อการบริโภคอย่างมีสติ ต้องให้ความรู้กับผู้บริโภคโดยเฉพาะเยาวชน ในเรื่องการบริโภคที่ถูกต้อง เสนอให้ใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงสังคมและคำขวัญที่กินใจ เพื่อรณรงค์ลดการบริโภคนิยมรวมทั้งการใช้ศาสนาเป็นตัวกำหนดลดการบริโภค และต้องไม่โทษระบบการศึกษาหรือระบบอื่นๆ ถ้าไม่มีการสั่งสอนในครอบครัว ทำให้ได้รู้จักการบริโภคที่เหมาะสม

ในส่วนของภาคธุรกิจต้องมีกลไกในการสร้างค่านิยมให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินนโยบายด้านธุรกิจ และให้มีความรับผิดชอบต่อ (corporate social responsibility) ด้วย

บทสังท้าย

สรุปประเด็นเวที ‘นโยบายสาธารณะ’

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์¹

ส่วนที่ 1

‘แนวคิดสำคัญ’ ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

1. การสร้างรากฐานประเทศไทยต้องมีกระบวนการที่ทำให้มองเห็นประเด็นอย่างเป็นพลวัต
2. การพัฒนาประเทศในระยะยาวให้มีรากฐานมั่นคง ต้องเน้นเรื่องคุณธรรมนำการพัฒนา
3. ต้องพึ่งพาตนเองไม่ใช่รอคอยให้ภาครัฐมาช่วยเหลือ
4. ต้องพัฒนาสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์อย่างรู้เท่าทัน ทั้งในแง่ของการใช้ประโยชน์ในส่วนที่มีประโยชน์ และต้านทานกระแสด้วยการสร้างฐานที่มั่น ไม่ไปเกาะติดเสียทั้งหมด ด้วยการสร้างทางเลือกในการพัฒนาให้แก่สังคม

ส่วนที่ 2

‘เรื่องสำคัญ’ ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

1. การสร้างคน ไม่ใช่ในเรื่องของการแข่งขัน แต่ต้องสร้างคนที่มีจิตสำนึก รู้ว่าเป้าหมายของชีวิตควรเป็นอย่างไร และเท่าทันข้อมูลข่าวสารที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ที่สำคัญคือมีจิตสาธารณะในการรับใช้ส่วนรวม
2. การสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน เช่น ทุนวัฒนธรรม ทุนธรรมชาติ และทุนทางสังคม
3. การสร้างทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยใช้รูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
4. การสร้างจิตสำนึกในสังคมโดยพยายามใช้ศาสนาเป็นกลไก และสร้างสัมมาทิฐิให้ปัจเจกชนหรือสังคมโดยรวมเข้าใจว่าชีวิตมีมากกว่าเงิน รวมถึงมีสัมมาทิฐิในการพัฒนาสังคม

¹ เลขาธิการมูลนิธิสืบนาคะเสถียร

5. การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น โดยการไม่ใช้นโยบายที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ทั้งความรุนแรงแฝง เช่น การเอาเปรียบคนที่อ่อนแอกว่า และความรุนแรงที่ชัดเจน เช่น การข่มขู่หรือทำร้ายชีวิตกัน
6. การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ด้วยการใช้อำนาจอย่างเป็นธรรมของนักการเมืองและข้าราชการ
7. การสร้างสติให้เกิดขึ้นกับสังคม
8. การสร้างระบบที่ให้ความสำคัญกับลูกจ้าง โดยมองว่าลูกจ้างคือประชากรกลุ่มสำคัญ
9. การสร้างระบบมาควบคุมการใช้อำนาจทุน ไม่ให้เกิดทุนผูกขาดหรือทุนสามานย์
10. การสร้างครอบครัวที่อบอุ่นเข้มแข็ง
11. การสร้างพื้นที่และโอกาสการเรียนรู้ของชุมชน
12. การสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภค ไม่ให้ถูกมอมเมาและให้เกิดการบริโภคอย่างมีสติ
13. การใช้หลักธรรมในการพัฒนาแก้ปัญหา

ส่วนที่ 3

'ระบบและกลไกสำคัญ' ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

1. สร้างการมีส่วนร่วมและสร้างกติกาให้สังคมเกิดความโปร่งใส
2. สร้างการเมืองภาคประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ
3. สร้างความแข็งแกร่งให้ระบบตรวจสอบการใช้อำนาจ เช่น ในด้านเศรษฐกิจ ต้องไม่เอื้อให้เกิดกลุ่มทุนผูกขาด ระบบจะต้องสนับสนุนและเปิดโอกาสให้เกิดเศรษฐกิจทางเลือกอย่างแท้จริง
4. ต้องปฏิวัติสื่อมวลชนอย่างจริงจัง ควรมีการจัดสรรสื่อเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชน เช่น วิทยุชุมชน และผลิตสื่อที่สร้างสรรค์ไม่มุ่งเน้นไปในด้านการบริโภคหรือสร้างค่านิยมทางลบ
5. สร้างระบบการศึกษาที่เน้นเรื่องความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับชีวิตและสังคม เท่าทันเรื่องการบริโภค และสร้างคนที่มีความรู้จริงจากการปฏิบัติ ไม่ใช่แค่ในระบบโรงเรียน แต่ต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
6. สร้างระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่าการผูกขาดเป็นเจ้าของเฉพาะกลุ่ม
7. สร้างพลังสัมมาทิฐิในสังคมด้วยกลไกของระบบการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเป็นพลวัตของสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

8. สร้างการพัฒนาชุมชนผ่านกองทุนหรือธนาคารชุมชน
9. สร้างกลไกการพัฒนารากฐานของลูกจ้าง ไม่เพียงในด้านสวัสดิการ แต่ต้องทำให้เกิดกลไกในการสร้างศักยภาพด้วย

ส่วนที่ 4

'เครื่องมือและกติกา' ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

1. เครื่องมือทางกฎหมาย ทั้งที่เป็นรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ เช่น พ.ร.บ. วิทยุชุมชน พ.ร.บ. ป่าชุมชน พ.ร.บ. สุขภาพ เป็นต้น
2. สร้างกติการ่วมกันโดยยึดหลักจริยธรรม เช่น การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน การปฏิบัติตนของสื่อมวลชนที่เหมาะสมและถูกต้อง และการสร้างกติกาเพื่อลดผลประโยชน์ทับซ้อนในนโยบายสาธารณะ
3. ทำเรื่องการกระจายอำนาจสู่ชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุนให้เกิดโรงเรียนหรือศูนย์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างความรู้ภูมิปัญญาของชุมชน
4. การจัดตั้งสภาในรูปแบบต่างๆ เช่น สภาประชาชน สภาชุมชน โดยเน้นให้เห็นถึงทิศทางการพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง
5. การสร้างความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยและการเมือง เช่น การออกกฎหมาย การมีโรงเรียนการเมืองและคุณธรรม รวมทั้งมหาวิทยาลัยจะต้องเปิดสู่ชุมชนเพื่อทำให้ความรู้สามารถถ่ายทอดถึงชุมชนได้
